

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Kaisa Saarinen

”Elämässä eteenpäin”

Nuorten kokemuksia Rauman aikuissosiaalityön yksilösosiaaliohjauksesta

Opinnäytetyö

Kevät 2021

SeAMK Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Kaisa Saarinen

Työn nimi: ”Elämässä eteenpäin”: Nuorten kokemuksia Rauman aikuissosiaalityön yksilösosiaaliohjauksesta

Ohjaaja: Mirva Siltakorpi

Vuosi: 2021

Sivumäärä: 49

Liitteiden lukumäärä: 2

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, millaisia kokemuksia 18–29-vuotiailla nuorilla oli Rauman aikuissosiaalityön yksilösosiaaliohjauksesta ja millaisen merkityksen he antoivat yksilösosiaaliohjaukselle. Opinnäytetyö tehtiin laadullisella tutkimusmenetelmällä. Haastattelut toteutettiin syys-marraskuussa 2020. Haastateltavia nuoria oli kuusi, jotka kaikki olivat joko haastatteluhetkellä yksilösosiaaliohjauksen asiakkaina, tai heidän asiakkuutensa oli päättynyt alle puoli vuotta sitten. Haastattelut litteroitiin ja analysointimenetelmänä käytettiin teemoittelua.

Tutkimuksen tuloksista selvisi, että nuorilla oli pääsääntöisesti hyviä kokemuksia yksilösosiaaliohjauksesta. Nuoret kokivat, että heillä oli hyvä vuorovaikutussuhde omaan sosiaaliohjaajansa ja nuoret tulivat kuulluksi. Sosiaaliohjaajat olivat nuorten mukaan aidosti läsnä ohjaustilanteissa. Sosiaaliohjaajat tukivat nuoria vaikeissakin elämäntilanteissa, kuten päihdeongelmissa. Nuoret kokivat, että yksilösosiaaliohjaus oli merkityksellistä, ja ohjauksen avulla nuoren elämäntilanteeseen oli tullut muutosta. Yhden nuoren kertoman mukaan hän ei ollut huomannut merkittävää muutosta elämäntilanteessaan.

Nuorten mukaan yksilösosiaaliohjaus oli merkityksellistä sekä elämänhallinnan, että kokonaisvaltaisen huomioimisen kannalta. Nuoret kokivat yksilösosiaaliohjauksen välineeksi ja keinoksi mennä omassa elämässään eteenpäin, ja he saivat ohjauksen avulla hallinnan tunnetta elämäänsä. Elämähallintaan liittyvät haasteet, kuten talousvaikeudet tai oman käytöksen hallinta oli ohjauksen avulla parantunut. Sosiaaliohjaajat ottivat nuoret huomioon omina ainutlaatuisina yksilöinä. Kehittämiseen liittyviä teemoja nousi esille kolme: nuoret toivoivat, että nuoren kanssa työskentelyssä kiire ei näkyisi ja toivoivat, että sosiaaliohjaajat eivät tekisi ennakko-oletuksia ulkonäön perusteella. Lisäksi he toivoivat, että jokainen nuori saisi ulkonäöstään huolimatta samanarvoista palvelua.

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Services

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author: Kaisa Saarinen

Title of thesis: "Forward in life": Young Adults' Experiences with Individual Social Counselling in Social Services with Adults in the City of Rauma

Supervisor: Mirva Siltakorpi

Year: 2021

Number of pages: 49

Number of appendices: 2

The purpose of this study was to find out what kind of experiences 18–29-year-old young adults had on individual social counselling in social work with adults in the city of Rauma, and what kind of meaning they gave to individual social counselling. The study was made using qualitative methods. Interviews were carried out between September and November 2020. There were six interviewees, who, at the moment of the interview, were clients in individual social counselling, or their customership had ended less than six months before. The interviews were transcribed and analyzed according to themes.

The results show that young adults had mainly good experiences with individual social counselling. Young adults felt like they had a good relationship with their social counsellor, and they felt that they were heard. Social counsellors were genuinely present when they were counselling, according to young adults. Social counsellors supported their clients also in difficult situations, such as problems with intoxicants. Young adults felt that individual social counselling was meaningful, and that with guidance their lives had undergone a change for the better. One interviewee did not experience any significant change in life.

According to young adults, individual social counselling was meaningful for life management purposes, as well as for comprehensive consideration. Young adults felt that the counselling was a method to go forward in their lives, and they had a feeling of control in their own lives. Problems with life management, such as financial difficulties or problems to control one's own behavior, had improved with the help of counselling. Social counsellors took into account that young adults were individual persons. There were three improvement themes that came up: young adults wished that the feeling of rush would not show when counselling, and they wished that social counsellors would not make premises in advance based on what the customer looked like. Furthermore, they wished that every young adult would get the same service despite of their appearance.

Keywords: adult social work, individual social counselling, social counselling, experiences, meanings

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	1
Thesis abstract	2
SISÄLTÖ	3
Kuvioluettelo	5
1 JOHDANTO	6
2 TAUSTA JA TAVOITTEET	7
3 AIKUISTEN PARISSA TEHTÄVÄ SOSIAALITYÖ	9
3.1 Sosiaalityö.....	9
3.2 Aikuissosiaalityö.....	10
3.3 Nuoret aikuissosiaalityön asiakkaina	11
3.4 Sosiaaliohjaus	12
3.4.1 Asiakaslähtöinen sosiaaliohjaus	14
3.4.2 Palveluohjaus aikuissosiaalityössä	16
4 OSALLISUUS AIKUISSOSIAALITYÖSSÄ.....	18
4.1 Osallisuuden määritelmä.....	18
4.2 Sosiaalinen osallisuus	20
4.3 Huono-osaisuus ja syrjäytyminen.....	21
5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI.....	24
5.1 Tutkimuksen prosessin kuvaus	24
5.2 Aineiston keruumenetelmät ja analysointi.....	25
5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	27
6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	29
6.1 Nuorten kokemukset	30
6.1.1 Kuuleminen ja kohtaaminen.....	31
6.1.2 Asunto ja talous	31
6.1.3 Vuorovaikutus	32
6.1.4 Avun saaminen	34
6.1.5 Palveluohjaus.....	35

6.2 Nuorten antamat merkitykset yksilösosiaaliohjaukselle	36
6.2.1 Merkitykset liittyen elämänhallinnan vahvistumiseen	37
6.2.2 Merkitykset liittyen kokonaisvaltaiseen huomioimiseen	38
6.3 Kehitysehdotuksia	39
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	41
LÄHTEET	45
LIITTEET	50

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Hyvinvoinnin kolme ulottuvuutta	19
Kuvio 2. Huono-osaisuuden kenttä	22
Kuvio 3. Opinnäytetyön prosessin kaavio	24
Kuvio 4. Teemahaastattelun prosessikaavio.....	26
Kuvio 5. Nuorten kokemukset	30
Kuvio 6. Nuorten antamat merkitykset yksilösosiaaliohjaukselle	36

1 JOHDANTO

Aikuissosiaalityötä tehdään täysi-ikäisten kansalaisten parissa. Svenlinin ym. (2021, 9) mukaan aikuissosiaalityö on sitä sosiaalityötä, joka ei ole lastensuojelua. Heidän mukaansa aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön päämääränä on asiakkaan elämäntilanteessa tapahtuva muutos. Aikuissosiaalityön asiakkaiden elämässä läsnä voivat olla sekä toimeentulon haasteet ja pulmat asumisessa että ongelmat arjessa. Työskentelyn lähtökohtana on asiakaslähtöinen sekä kunnioittava kohtaaminen ja tavoitteena on jokaisen mahdollisuus osallisuuteen. (Pro Sos-hanke 8.4.2019.) Asiakkaat tarvitsevat usein henkilökohtaista tukea ja neuvoja omaan tilanteeseensa.

Aikuissosiaalityön asiakkaiksi päätyvät entistä useammin ne nuoret, jotka ovat vailla koulutusta tai toimeentuloa. Tilastokeskuksen elinolontilaston mukaan (Elinolontilasto 2019) vuonna 2009 18–24-vuotiaista miehistä syrjäytymisvaarassa oli 29,3 prosenttia, kun samoilla tiedoilla vuonna 2019 prosenttiosuus oli noussut 30,4:ään. Naisilla syrjäytymisriski oli 32,5 prosenttia vuonna 2009, kun taas vuonna 2019 luku oli noussut jo 35 prosenttiin. Näitä nuoria on useimpien sosiaali- ja terveysalan toimijoiden vaikea tavoittaa, ja nuoret ovat voineet pudota useiden eri yhteiskunnan turvaverkkojen lävitse.

Raatikaisen ym. (2020, 178) mukaan sosionomilla tulee olla eettistä herkkyyttä, empatiakykyä sekä tietoisuutta siitä, miten oma menettely työssä vaikuttaa asiakkaiden hyvinvointiin. Juhilan (2008, 66) mukaan samoille sosiaalityön asiakkaille kasautuvat ja keskittyvät toimeentulon haasteet ja työttömyys. Yhteiskunnan intressinä onkin katkaista syrjäytymisen kierre ja saada nuoret osallistumaan yhteiskuntaan. Osallistumisen perusajatuksena on se, että yksilöllä on halu ja mahdollisuus osallistua. Opinnäytetyölläni halusin tutkia sitä, mitä mieltä nuoret ovat yksilösosiaali-ohjauksesta ja tulevatko he kuulluksi omana ainutlaatuisena itsenään elämäntilanteistaan ja omista lähtökohdistaan käsin. Sosiaalityön ydintä on asiakkaan kohtaaminen ja hänen kuulluksi tulemisensa, ja mielestäni sitä on aina ajankohtaista tutkia.

2 TAUSTA JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tekemisen aloitin syksyllä 2019 ennen aikuissosiaalityön harjoitteluani miettimällä mahdollisia minua kiinnostavia aihepiirejä ja kokonaisuuksia. Olin todella kiinnostunut aikuissosiaalityöstä ja pidin mahdollisena, että harjoitteluni aikana saisin suuntaa aiheelleni. Harjoittelun aikana aiheekseni valikoituikin nuorten kokemukset yksilösosiaaliohjauksesta. Tapasin paljon eri ikäisiä ja eri elämäntilanteissa olevia nuoria, ja minua kiinnosti, millaisena kokemuksena he pitävät yksilösosiaaliohjausta, ja miten se heille näyttäytyy. Aluksi tutkimukseni lähtökohta oli yksilösosiaaliohjauksen palvelun laadun tutkiminen ja sen mahdollinen kehittäminen nuorten näkökulmasta. Toivon, että opinnäytetyöni avulla voitaisiin lisätä asiakaslähtöisyyttä ja nuorten osallisuutta aikuissosiaalityössä.

Opinnäytetyöni aihepiiristä on tehty suhteellisen vähän opinnäytetöitä. Lähimpänä omaa aiheitani on Marjo Karppisen ja Jaana Sarajärven tekemä opinnäytetyö nuorten miesten osallisuuden kokemuksista aikuissosiaalityön asiakkaina. Heidän opinnäytetyönsä toteutettiin yhteistyössä Rovaniemen aikuissosiaalityön kanssa, ja kohderyhmänä olivat alle 29-vuotiaat ilman toisen asteen koulutusta ja työtä olevat miehet. Opinnäytetyön funktiona oli tutkia miesten ajatuksia palvelusta sekä tuen tarpeesta kokemuksellisen lähestymistavan kautta. Tekijöiden saamat tulokset olivat positiivisia, miehet kokivat, että heillä oli aidosti mahdollisuus vaikuttaa heitä koskeviin asioihin, ja he tulivat kuulluksi. Käänteisesti miehet kokivat, että palveluiden saamisessa kesti kauan, ja osalle tarpeellista tai sopivaa palvelua ei löytynyt tai ollut. (Karppinen & Sarajärvi 2016, 5, 24–29.)

Toinen opinnäytetyö joka on lähellä aiheitani, on Vaasan aikuissosiaalityössä toteutettu tutkimus asiakkaiden kokemuksista sosiaalitoimen palveluista. Opinnäytetyö on tehty SOS II-hankkeelle, jolla pyrittiin saamaan asiakkaita syrjäytyneistä osallisiksi, esimerkiksi vahvistamalla asiakaskäytäntöjä kehittämällä sekä osallisuuden vahvistamisella. Tutkimustuloksina asiakkaat olivat lähtökohtaisesti tyytyväisiä, ja heidän kokemuksensa mukaan tulivat kuulluksi, sekä he saivat tasa-arvoista kohtelua työntekijöiltä. (Lilja, Kellosaari & Fazi 2015, 13, 107.)

Rauman aikuissosiaalityötä tehdään sosiaali- ja terveystalveluiden alaisuudessa osana aikuis- ja perhetyön sosiaalipalveluiden kokonaisuutta. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää nuorten kokemuksia Rauman aikuissosiaalityön yksilösosiaaliohjauksesta. Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena tutkimuksena, ja tarkoituksena on selvittää, millaisia kokemuksia nuorilla oli ja millaisen merkityksen nuoret antoivat yksilösosiaaliohjaukselle heidän elämässään. Nuorilla tarkoitetaan tässä yhteydessä 18–29-vuotiaita. Tämän opinnäytetyön keskeisimpiä käsitteitä ovat aikuissosiaalityö, sosiaaliohjaus, palveluohjaus ja osallisuus. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa uutta tietoa nuorten kokemuksista.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Millaisia kokemuksia nuorilla on yksilösosiaaliohjauksesta?
- 2) Millaisen merkityksen nuoret antavat yksilösosiaaliohjaukselle?

3 AIKUISTEN PARISSA TEHTÄVÄ SOSIAALITYÖ

Tässä luvussa määrittelen, mitä on sosiaalityö, mitä on sosiaalityö aikuisten parissa, ja millaisia osakokonaisuuksia aikuisten parissa tehtävään sosiaalityöhön kuuluu. Käsittelen aikuissosiaalityön käsitteen lisäksi sosiaaliohjausta, palveluohjausta ja osallisuuden sekä syrjäytymisen teemoja.

3.1 Sosiaalityö

Sosiaalihuoltolain määritelmän mukaan sosiaalityö on asiantuntija- ja asiakastyötä, jossa rakennetaan palveluiden kokonaisuus yksilön, perheen tai yhteisön tuen tarpeita vastaavaksi. Sosiaalityö sovitetaan yhteensopivaksi muiden toimijoiden tarjoaman avun ja tuen kanssa. Sosiaalityössä seurataan tuen vaikuttavuutta ja sen toteutumista. Työ on muutostyötä, jonka päämääränä on yhdessä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen kanssa helpottaa elämäntilanteiden pulmia, ja vahvistaa yksilöiden ja perheiden omia toimintaedellytyksiä. (L 30.12.2014/1301, 15§.)

Sosnet on suomentanut IFSW:n ja IASSW:n määritelmän sosiaalityöstä seuraavanlaiseksi:

Sosiaalityö on professio ja tieteenala, jolla edistetään yhteiskunnallista muutosta ja kehitystä, sosiaalista yhteenkuuluvuutta sekä ihmisten ja yhteisöjen voimaantumista ja valtaistumista. Yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden, ihmisoikeuksien, kollektiivisen vastuun sekä moninaisuuden kunnioittamisen periaatteet ovat keskeisiä sosiaalityössä. Sosiaalityö kiinnittyy sosiaalityön, yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden teorioihin sekä alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen tietoon. Sosiaalityössä työskennellään ihmisten ja rakenteiden parissa elämän ongelmatilanteiden ratkaisemiseksi ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Edellä olevaa määritelmää voidaan laajentaa kansallisella ja/tai alueellisella tasolla. (Sosnet 20.5.2014.)

Kananojan (2017, 27–28) mukaan sosiaalityö ammattina on erikoistunut juuri vaikeiden elämäntilanteiden ja sosiaalisten ongelmien selvittelyyn. Hän korostaa, että sosiaalityön määritelmä ei ole kuitenkaan täysin selkeä, sillä sosiaalityön käsitteen lisäksi on olemassa useita lähitermejä, kuten sosiaaliala, sosiaaliohjaus, sosiaalinen neuvonta ja sosiaalipalvelu. Kananojan mukaan käsitteen monimerkityksellisyyteen vaikuttaa se, että sosiaalityön tietoperusta on monialainen kokonaisuus. Jorma Sipilä (1989, 213–239) on määritellyt sosiaalityössä tehtävän asiakastyön osaksi palvelutyön, byrokraatiatyön sekä psykososiaalisen työn. Raunion (2009, 171–178) mukaan byrokraatiatyötä tehdään julkisella

puolella suorassa yhteydessä asiakkaisiin. Hänen mukaansa byrokratiatyötä tekevät työntekijät tekevät työtänsä niin, että he soveltavat muodollisia sääntöjä kaikkiin asiakkaisiin ja pyrkimys on asiakkaiden samanarvoiseen kohteluun. Raunio jäsentää asiakastyössä tehtävää palvelutyötä seuraavanlaisesti: hänen mukaansa sosiaalityössä tehtävä palvelutyö on lähtökohtaisesti yksilökohtaista ja asiakkaan tarpeista lähtevää. Hänen mukaansa yksilökohtainen palveluohjaus on monitoimijaista ja asiakasta tukevaa. Viimeisenä sosiaalityön toimintatapana on psykososiaalinen työ, joka on Raunion mukaan palvelutyötä ja byrokratiatyötä haastavampaa. Hänen mukaansa psykososiaalinen työ vaatii työntekijältä laajempaa asiantuntemusta asiakkaan ongelmista ja työskentelyn lähtökohtana on asiakkaan elämäntilanteen ja sosiaalisen ympäristön vuorovaikutus toisiinsa.

3.2 Aikuissosiaalityö

Aikuissosiaalityö on nimensä mukaisesti täysi-ikäisten kansalaisten parissa tehtävää sosiaalityötä. Karjalaisen (2017, 247–248) mukaan tarkkojen määritelmien tekeminen aikuissosiaalityöstä on haasteellista. Hänen mukaansa aikuissosiaalityön paikka sosiaalityön kentällä määrittyy lastensuojelun ja gerontologisen sosiaalityön väliin. Karjalainen korostaa, että aikuissosiaalityön ja aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön kentän toimijoiden määrä ja kirjo on valtava, ja aikuissosiaalityötä toteutetaan niin kuntien sosiaalitoimistoissa kuin useissa sosiaalialan järjestöissä, diakoniatyössä ja muissa julkisissa erityispalveluissakin. Kuitenkin hänen mukaansa useimmiten aikuissosiaalityö ymmärretään kuntien sosiaalitoimistoissa tapahtuvaksi sosiaalityön muodoksi, joka fokusoi etenkin työikäisten aikuisten probleemiin ja jonka pääasiallinen elementti on ollut toimeentulotukityö. Vuoden 2017 alussa perustoimeentulotuen käsittely siirtyi kunnilta Kelan etuuskäsittelijöille

Juhilan (2008, 16–17) mukaan aikuissosiaalityön määrittelyä voidaan kuvata kolmella eri elementillä, jotka ovat ongelma, tavoite ja välineet. Hänen mukaansa aikuissosiaalityön asiakkaan ongelmien tematiikka liikkuu yleisemmin taloudellisen tilanteen, elämänhallinnan tai työttömyyden äärellä. Tavoitteiksi nimitetään asiakkaan elämäntilanteen koheneminen sekä perheiden ja yksilöiden itsenäisen suoriutumisen ja turvallisuuden edistäminen ja ylläpitäminen. Tavoitteiden saavuttamisen välineinä Juhila kuvaa suunnitelman laatimista, asiakkaan neuvontaa ja sosiaalista tukea. Hänen mukaansa työskentelyn perustana on huolellinen arviointi osana suunnitelmallista ammatillista otetta.

Rauman kaupungin internetsivuilla aikuissosiaalityötä on kuvattu seuraavanlaisesti. Asiakkaiden ongelmia on lueteltu useita, kuten esimerkiksi asumisen pulmat, äkilliset kriisitilanteet tai eri elämänhallinnan ongelmat. Tavoitteena on, kuten yleensäkin aikuissosiaalityössä; asiakkaan itsenäinen selviytyminen. Välineinä on kuvattu esimerkiksi asiakkaan motivointia ja yhdessä asiakkaan kanssa ratkaisun etsimistä. (Rauman kaupunki, [viitattu 21.3.2021].)

Näkin (2016, 100–102) mukaan aikuissosiaalityö voidaan käsittää yksilötyöksi, joka sisältää dialogista ja kuntouttavaa työtettä. Aikuissosiaalityötä on osaltaan byrokratiatyötä, jossa käytetään julkista valtaa asiakkaaseen. Aikuissosiaalityö ei ole pelkästään ohjausta ja neuvontaa, vaan laajemmassa kontekstissa yhteiskunnan interventiokeino, jonka tavoitteena on aikaansaada muutos asiakkaan elämäntilanteeseen (Raunio 2009, 172–173). Kankaan (2011, 15–16) mukaan aikuissosiaalityön tekeminen vaatii suunnitelmallista työtettä, joka perustuu työntekijän asiakkaan tilanteesta tekemään arvioon. Tilannearvion perusteella työskentelylle asetetaan päämäärä, tavoite, ja valitaan ne keinot ja metodit, joilla päästään asetettuihin tavoitteisiin. Hänen mukaansa aikuissosiaalityön työskentelykentän perustana ja määrittäjänä on lait ja niiden tuntemus sekä soveltaminen.

3.3 Nuoret aikuissosiaalityön asiakkaina

Perttulan (2021, 86–89) mukaan sosiaalityössä nuorten parissa merkittävimpiä teemoja ovat työelämään pääsyn tukeminen, ammatin saaminen ja nuoren itsenäistyminen. Hänen mukaansa nuorten kanssa työskentelyssä eri toimijoiden viidakossa nuori ja hänen tarpeensa saattavat jäädä toimenpiteiden varjoon, ja nuori voi joutua aktivoitumiskehään, jossa kenelläkään toimijalla ei ole nuoren tilanteesta ja olennaisista toimista kokonaiskuvaa. Perttula toteaa, että edellä mainitut haasteet johtuvat järjestelmien pirstaloitumisesta, kompleksisuudesta ja byrokraattisuudesta. Tähän ajavat väline- ja toimenpidekeskeisyys sekä poliittiset päätökset.

Perttula korostaa, että nuorten syrjäytymisen estäminen on yleinen päämäärä, ja nuoria pyritään kaikin keinoin aktivoimaan osaksi yhteiskuntaa. Hänen mukaansa nuorten ongelmat ovat usein monitahoisia ja laajoja, ja nuoren tilanteeseen perehtyminen ja hänen auttamisensa vaatii aikaa. Perttulan mukaan syrjäytymisen vastaisella toiminnalla kohdistetaan nuoriin julkista valtaa, jossa monitasoiset kysymykset sulautuvat toiminnallisiin asemiin ja käytäntöihin.

Sosiaalityössä kohdattavilla nuorilla on usein osattomuuteen ja syrjäytymiseen liittyviä kokemuksia. Nuorten aikuisten asiakkuuteen liittyy yleisesti myös työelämään tai koulutukseen sitoutumattomuus sekä toimeentulon haasteet. Nuorten sitoutumattomuuteen liittyy usein psyykkisiä, sosiaalisia tai terveydellisiä probleemia. Ongelmien päästessä lisääntymään vaaditaan pitkäaikaista ja pitkäjänteistä työskentelyä, jossa mennään eteenpäin vähän kerrallaan nuorta kuunnellen. Jos nuoren tilanteeseen ja ongelmiin ei löydy ratkaisuja tai ongelmia ei pystytä poistamaan, nuoren elämäntilanne voi heikentyä ja hankaloitua yhä enemmän. Riskinä on myös koko elämän mittainen huono-osaisuus, joka pahimmillaan voi johtaa ylisukupolviseen huono-osaisuuteen ja marginalisaatioon. Elämönhallinnan lisäämisessä ohjauksellisuus on avainasemassa, ja moniammatillisen yhteistyön avulla tarjotaan aidosti nuorta tukevia palveluita. Kun asiakkaalle on kerääntynyt useita elämönhallinnan ongelmia, jotka ovat pitkäkestoisia, moniammatillinen yhteistyö on äärimmäisen oleellista. Nuorten lähtökohdat sosiaaliohjaukseen tultaessa ovat erilaiset ja eriarvoiset, osalla perhesuhteet voivat olla pirstaleina tai olemattomat, kun taas toisilla nuorilla sosioekonomiseen taustaan ja omiin voimavaroihin liittyvät tekijät ovat kunnossa. Nuorten kanssa työskenneltäessä toimintaorientaationa on oltava saattaen palvelusta toiseen vaihtaminen, riittävän varhainen ongelmiin puuttuminen sekä palveluohjauksellisuus. Valtaistumisen ja voimaantumisen menetelmillä voidaan parantaa nuoren edellytyksiä selviytyä oman elämänsä toimijaksi. (Saikkonen ym. 2015, 15–16, 48–49.)

Featherstone ym. (2017, 334–336) ovat tutkineet viidenkymmenen nuoren miehen näkemyksiä ja mitä he arvostavat sosiaalityöntekijöissä Britanniassa. Nuorilla miehillä oli vaikeuksia perheasioissa, erityisesti liittyen isä-poika-suhteisiin. Nuoret näkivät äidit ja isoäidit positiivisina tekijöinä heidän elämässään. Useimmat olivat kokeneet menetyksiä, kuten esimerkiksi vanhempien kuolema. Tutkimuksessa havaittiin, että nuoret miehet kokivat tärkeäksi sen, että heille tuli tunne emotionaalisesta välittämisestä sosiaalityöntekijän työskentelystä. He kokivat, että samoilta asuinalueilta tulevat sosiaalialan ammattilaiset ymmärsivät heitä paremmin, koska tiesivät nuorten naapuruston. Nuoret toivoivat, että heitä ei asiakkaina lokeroitaisi tiettyyn kategoriaan esimerkiksi sukupuolen tai rodun mukaan.

3.4 Sosiaaliohjaus

Sosiaalihuoltolaissa sosiaaliohjaus määritellään yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen neuvontana, ohjauksena ja tukena palveluiden käytössä sekä yhteistyönä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa. Laissa todetaan, että sosiaalihuollon tavoitteena on yksilöiden ja

perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen vahvistamalla elämänhallintaa ja toimintakykyä. (L 30.12.2014/1301, 16 §.) Sosiaaliohjausta toteutetaan useimmiten kuntien sosiaalipalveluissa, ja se jäsentyy osaksi sosiaalityön työskentelykenttää.

Helmisen (2016, 16–17) mukaan sosiaaliohjauksen lähtökohtana on asiakkaan elämäntilanne, johon etsitään yhdessä asiakkaan ja työntekijän kanssa muutosta. Ohjauksen päämääränä on asiakkaan elämänhallinnan vahvistaminen ja rikkonaisten ihmissuhteiden uudelleenrakennus. Tavoitteena on saada muutos asiakkaan hankalaan elämäntilanteeseen, jotta asiakas kykenisi pärjäämään omillaan. Helmisen mukaan ohjauksessa otetaan huomioon asiakkaan psykofyysissosiaalinen kokonaisuus, johon kuuluvat olennaisesti asiakkaan toimintakyky sekä voimavarat.

Aikuisten parissa tehtävän sosiaaliohjauksen tarkoituksena on antaa asiakkaille toivoa ja olla mahdollistajana asiakkaiden voimaantumisessa oman elämäntilanteensa muuttamiseen. Ohjauksessa on tärkeää kehittää asiakkaiden omanarvontuntoa ja luovuutta, jotta he voisivat vastustaa rakenteellista epäoikeudenmukaisuutta ja yhteiskunnan epätasa-arvoisia valtarakenteita. Aikuissosiaalityössä tehtävän sosiaaliohjauksen päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen muutosta edistämällä. Tarkoituksena on parantaa asiakkaan elämänhallintaa, kykyä ratkaista ihmissuhdeongelmia sekä edistää hänen itsenäistymistään. (Näkki 2016, 100–101.) Sosiaalihuoltolain soveltamisoppaassa (2017, 55) todetaan, että sosiaaliohjaus on osaltaan myös palveluohjausta, ja asiakkaan kanssa työskentely voi olla pitkäkestoistakin.

Näkin (2016, 103) mukaan sosiaaliohjausta toteuttavalta työntekijältä edellytetään merkittävästi enemmän sensitiivisyyttä asiakkaan kanssa työskentelyyn, sillä asiakkaiden elämäntilanteet voivat olla haastavia. Raatikainen ym. (2020, 122) määrittelevät teoksessaan ”Ammattina sosionomi” sosiaaliohjauksen työkäytännöksi, joka sisältää neuvontaa, tukemista ja ohjaamista. Heidän mukaansa ohjauksen peruseräitä ovat suunnitelmallisuus, asiakaslähtöisyys, prosessinomaisuus sekä palveluohjaus.

Helmisen (2016, 18) mukaan sosiaaliohjauksen prosessiin kuuluvat arviointi, tavoitteiden asettaminen, suunnittelu, seuranta ja dokumentointi. Sosiaaliohjauksen prosessin apuna käytetään yleisesti palvelutarpeen arviointia. Sosiaalihuoltolain soveltamisoppaassa (2017, 111, 116–117) korostetaan, että asiakkaalla on oikeus kokonaisvaltaiseen palvelutarpeen arviointiin, ja arviointi on tehtävä riittävällä laajuudella asiakkaan elämäntilanteen huomioiden. Arvioinnissa kirjataan ylös työntekijän näkemys asiakkaan elämäntilanteesta sekä asiakkaan oma arvio asiasta.

Sosiaaliohjaus tapahtuu tyypillisesti organisaatioissa, joten auttamistyön raameja määrittävät organisaation intressit, normit, toimintaohjeet ym. Ohjauk käytännössä käytetään valtaa siinä, milloin, missä ja miten ohjauksen fokuksena olevia kysymyksiä läpikäydään. Menetelmät sisältävät lähtökohtaisesti kulttuurillisia oletuksia ohjaukseen osallistuvien välisestä vuorovaikutuksesta ja myös ennako-oletuksia normien mukaisesta toiminnasta ohjaustilanteissa, näin ollen ohjauk käytänteet voivat pahimmillaan olla eksklusiivisia. Ohjauksessa on tärkeää välttää liiallista asiakkaan omatoimisuuden ja aktiivisuuden painottamista, sillä ne voivat toimia lannistavina tekijöinä useita pettymyksiä ja vastoinkäymisiä kohdanneelle nuorelle. Nuorelle voi olla haasteellista löytää oma sisäinen motivoituneisuus ja itseohjautuvuus, ja tähän nuoret voivat tarvita erityistä tukea ohjaajalta. (Toiviainen 2019, 18–19.)

3.4.1 Asiakaslähtöinen sosiaaliohjaus

Asiakkaan oikeus asiakaslähtöiseen ja laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon määritellään jo laissa. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista määrää, että asiakkaan yksilölliset tarpeet, asiakkaan etu, mielipide, kulttuuritaustansa, äidinkielenä ja hänen toivomuksensa on otettava huomioon sosiaalihuoltoa toteutettaessa. (L 22.9.2000/812.)

Sosiaalialan ydintä osaamisaluetta on vuorovaikutusosaaminen, jossa asiakkaan kohtaaminen on keskeistä. Helmisen (2016, 21–22) mukaan sosiaaliohjauksen perustana on työntekijän ja asiakkaan välinen dialogisuus, vuorovaikutussuhde, jossa työskentelyn edellytyksenä on olla aidosti läsnä. Hänen mukaansa kaikista olennaisinta sosiaaliohjauksen dialogisuudessa on yhteisen konsensuksen saavuttaminen asiakkaan kanssa luottamuksen ilmapiirissä. Mönkkönen (2018, 107–108) toteaa, että asiakassuhteen dialogissa vastavuoroisuus on olennaista. Hänen mukaansa vastavuoroisuudessa on kyse tilanteesta, jossa jokaisella keskustelijalla on mahdollisuus osallistua vuorovaikutuksen kulkuun, ja asiakassuhteessa kyse on yhdessä reflektomisesta. Kunnollinen kuuntelu on ohjauksen perusedellytys, ja sosiodynaamisessa ohjauksessa puhutaankin dialogisesta kuuntelemisesta, johon jokainen asiakaskohtaaminen perustuu. Dialoginen kuunteleminen koostuu kolmesta eri osa-alueesta, jotka ovat harmoniset suhteet, sisäinen rauha ja uudistava oppiminen. (Peavy 2006, 65.)

Kirsi Juhila (2018, 258–259) kirjoittaa kirjassaan ”Aika, paikka & sosiaalityö” ihmisyyden etiikasta, jossa luottamus syntyy ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta. Juhilan mukaan

vastavuoroisuus kasvattaa ja vahvistaa ihmisten kokemaa hyvinvointia sekä lisää sosiaalista pääomaa ja voi olla ehkäisevänä tekijänä ihmisten sosiaalisten ja psyykkisten ongelmien synnyssä. Hän toteaa myös, että jos asiakkaalle syntyy myönteinen kokemus kohtaamisesta, voi se osaltaan lisätä ja vahvistaa luottamusta yhteiskunnan toisiin organisaatioihin sekä muihin kansalaisiin. Hagforsin ja Kajanon (2011, 180) mukaan huomattava eriarvoisuus murentaa yhteiskuntamme yhteenkuuluvuutta, joka osaltaan johtaa yhteiskuntamme menestyksen huononemiseen. Tämä vähentää kansalaisten hyvinvointia.

Laitisen (&) Pohjolan (2010, 11) mukaan asiakkuus ja asiakkaan kohtaaminen mittaa työntekijän ammatillisia taitoja. Kirjoittajat korostavat, että asiakastilanteessa sosiaalityön tekemisen rakenteet vaikuttavat taustatekijöinä, ja samalla ne kohtaavat asiakkaan omat tarpeet. Heidän mukaansa työn tekemisen haasteena on se, miten mahdollistaa asiakaslähtöinen työskentelyote, jos työmenetelmät tai työn tekemisen ja vuorovaikutuksellisuuden raamit eivät mahdollista asiakkaan osallistumista tai omatoimisuutta. Asiakas ja asiakaslähtöisyys tulee nähdä palveluprosessin ja käytänteiden osana, joka mahdollistaa aidon asiakasosallisuuden palvelutapahtumassa. (Hyväri 2017, 37.)

Arvokkaan kohtaamistyön edellytyksenä on, että työntekijä sitoutuu ja toimii ammattieettisten periaatteiden mukaan. Työntekijältä vaaditaan luottamusta ihmisyyteen ja uskoa toiseen ihmiseen. Asiakkaalle pitää tulla kokemus siitä, että työntekijä sitoutuu pitkäjänteiseen työskentelyyn hänen kanssaan. Asiakkaan luottamus tulee jokaisella kerralla ansaita uudestaan. Asiakaskohtaukset voidaan jaotella seitsemään eri kohtaamisen perustaan, jotka ovat asiakkaan hyväksyminen omana itsenään, luottamuksellisuus, tunteiden määrätietoinen ilmaisu, asiakkaan ainutlaatuisuuden tunnistaminen, itsemääräämisoikeuden tunnustaminen, tuomitsemattomuus sekä hallittu emotionaalinen osallistuminen. (Laitinen & Kemppainen 2010, 153–170.)

Asiakkaan ainutlaatuisuuden tunnistaminen ja tunnustaminen on jokaisen kohtaamisen lähtökohta. Määrätietoisessa tunteiden ilmaisussa asiakkaan jokaiselle tunteelle, negatiivisellekin, on tilaa työskentelyssä ja työntekijän tulee kohdata nämä vaikkakin se tuntuisi hankalalta. Vaikeiden tunteiden kohtaaminen mahdollistaa eettisesti arvokkaan kohtaamisen. Hallittu emotionaalinen osallistuminen tarkoittaa asiakkaan aitoa ja sensitiivistä kohtaamista. Asiakkaan hyväksyminen omana itsenään ja tuomitsemattomuus nivoutuvat kohtaamistilanteissa yhteen. Asiakkaat tulee hyväksyä sellaisina kuin he ovat, vaikka heillä olisi minkälaisia piirteitä tahansa. Arvokkaaseen ja luottamukselliseen kohtaamiseen ei kuulu

asiakkaan tuomitseminen hänen tekojensa vuoksi. Itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen on asiakkaan oikeus ja se tarkoittaa sitä, että hänen näkökulmaansa ja kokemustansa on huomioitava. Luottamuksellisuus näkyy kohtaamisessa siten, että asiakas kykenee luottamaan siihen, että työntekijä ajaa asiakkaan asiaa ja on tämän puolella. (Laitinen & Kempainen 2010, 153–170.)

Asiakaslähtöisessä työskentelyssä tarvitaan empatiaa. Hänninen ja Poikela (2016, 160) toteavat, että empatiaa käyttämällä työntekijä pystyy näkemään asiakkaan tilanteen hänen näkökulmastaan ja asettumaan tämän asemaan. Heidän mukaansa empatian avulla pystytään kokemaan tunteita ja oivaltamaan asiakkaan mielenmaisemaa. Kirjoittajat toteavat, että empatia on välttämätön edellytys myötätunnolle.

3.4.2 Palveluohjaus aikuissosiaalityössä

Palveluohjauksen päämääränä on asiakkaan elämänhallinnan vahvistaminen ja mielekkään arjen luominen asiakkaan toiveita kuunnellen. Palveluohjauksessa pyritään vaikuttamaan asiakkaan elämässä oleviin struktuureihin, ja tähän käytetään apuna palvelujärjestelmää. (Palveluohjaus, [viitattu 20.3.2021].) Tuominen & Suominen (2007, 7, 13) määrittelevät palveluohjauksen prosessiksi, jonka funktiona on selvittää asiakkaan omat voimavarat sekä palveluohjauksen tarpeet. Palveluohjauksen päämääränä on löytää asiakkaan kannalta tarpeellisimmat palvelut ja tukimuodot. Heidän mukaansa palveluohjaus korostaa asiakaslähtöistä työskentelymetodia, joka ottaa asiakkaan yksilölliset lähtökohdat ja elämäntilanteet huomioon, eli palveluohjaus on yksilötyötä. Kirjoittajat korostavat, että palveluohjauksen tavoitteena on yksilön itsenäinen selviytyminen arjesta. Heidän mukaansa itsenäistä selviytymistä mahdollistetaan ja tuetaan niin, että asiakas voimaantuisi oman elämänsä toimijaksi.

Raunion (2009, 175) mukaan palveluohjauksen prosessi jakautuu viiteen eri kohtaan, ja se alkaa asiakkaiden valikoitumisella. Asiakkaiden valikoitumisen jälkeen heille tehdään palvelutarpeen arviointi. Kun palvelutarpeen arviointi on tehty ja asiakkaan tarvitsemat palvelut on määritelty, aloitetaan tuen ja palveluiden järjestäminen palvelutarpeen arvioinnin päätöksen mukaisesti. Asiakkaalle nimetty oma työntekijä tai työpari seuraa prosessin tavoitteiden toteutumista, ja tarvittaessa korjaa sitä.

Suomisen (2019, 1516) mukaan palveluohjauksessa on kolme eri metodia, jotka ovat palveluneuvonta, palveluohjauksellinen asiakastyö sekä intensiivinen palveluohjaus. Suomisen mukaan palveluneuvonnan ydinosaamista on järjestelmäosaaminen ja ymmärrys siitä, miten järjestelmän palveluiden äärelle pääsee. Palveluohjauksellisessa asiakastyössä työntekijän rooli asiakastyössä korostuu. Hän ottaa vastuun palveluiden organisoinnista ja niiden mahdollisesta käynnistämisestä. Suomisen mukaan intensiivinen palveluohjauksen lähtökohta on sama kuin kaikessa sosiaalityössä – se perustuu kohtaamiseen ja luottamukselliseen suhteeseen asiakkaaseen. Intensiivisessä palveluohjauksessa selvitetään asiakkaan tuen tarve ja ne mekanismit ja välineet, jotka hän tarvitsee tavoitteiden saavuttamiseksi.

Hännisen (2007, 11–12) mukaan palveluohjauksen lähtökohta on asiakaslähtöinen työskentelyote, jossa sulautetaan yhteen palveluiden yhteensovittamista ja asiakastyön menetelmiä. Hänen mukaansa työmenetelmänä se sopii useille eri asiakasryhmille sosiaali- ja terveystaloudissa. Riittävän ajoissa käynnistetty palveluohjauksen prosessi toimii myös ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä, kun ongelmiin kyetään puuttamaan tarpeeksi aikaisessa vaiheessa. Kirjoittaja korostaa, että palveluohjauksen kulmakivenä on luottamus asiakkaan ja työntekijän välillä.

4 OSALLISUUS AIKUISSOSIAALITYÖSSÄ

Seuraavassa luvussa kerron, miten osallisuutta määritellään, eli mitä asioita vaaditaan, jotta asiakas kokisi osallisuutta aikuissosiaalityön piirissä ollessaan. Osallisuuden tematiikka on oleellista aikuissosiaalityön kentällä, sillä jokaisella asiakkaalla tulisi olla mahdollisuus osallistua. Lisäksi kerron, mitä on sosiaalinen osallisuus, joka liittyy osallisuuden käsitteeseen. Lopuksi määrittelen, mitä tarkoittavat huono-osaisuus ja syrjäytyminen. Nämä kaksi teemaa liittyvät olennaisesti aikuissosiaalityöhön ja sosiaaliohjaukseen, sillä moni asiakas ohjautuu sosiaaliohjaukseen esimerkiksi taloudellisten hankaluuksien vuoksi, ja tilanne voi olla niin kriisiytynyt, että nuori on vaarassa syrjäytyä.

4.1 Osallisuuden määritelmä

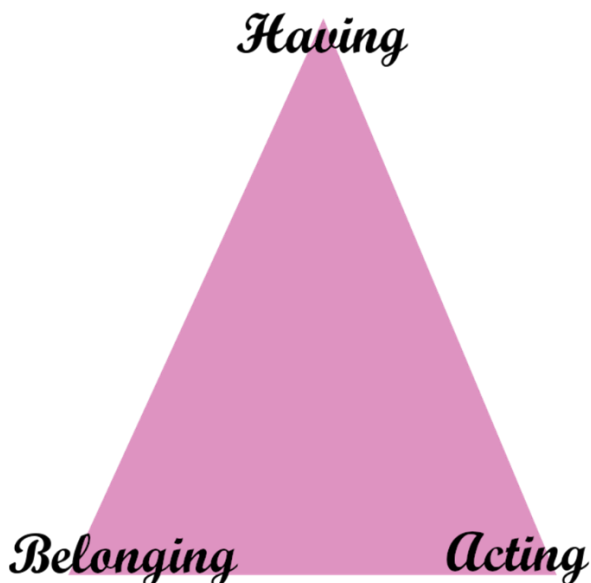
Osallisuus on kuulumista johonkin, esimerkiksi yhteisöön tai ryhmään. Osallisuuden kokemukseen liittyy yksilön mahdollisuudet toimia omien kiinnostuksen kohteiden mukaan ja tunne siitä, että omat ajatukset ja oma toiminta on merkityksellistä. Osallisuus edellyttää mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa. Osallistuminen synnyttää osallisuutta, kun yksilö huomaakin olevansa osa jotakin, yhteisöä tai ryhmää. Jotta osallisuus voisi toteutua, se vaatii vallan uudelleen jakoa niille, joilla ei sitä aikaisemmin ollut, eli osattomista tuleekin osallisia. Työntekijältä asiakkaan osallisuuden edistäminen vaatii vallan tietoista tarkastelua ja sen näkyväksi tekemistä. Asiakkaille tulee luoda aitoja vaikuttamisen mahdollisuuksia esimerkiksi päätöksenteossa niiltä osin, kuin se on mahdollista. Tämä edellyttää työntekijältä rehellistä pohdintaa ja perustelua siitä, miten ja mihin asioihin asiakkailla on vaikuttamismahdollisuuksia. Tällä tavoin taataan se, että vallan uudelleen jako on aitoa. (Meriluoto & Marila-Penttinen 2015, 7–10, 39–42.)

Osallisuus liittyy vahvasti täysivaltaisen kansalaisen käsitteeseen. Täysivaltaisella kansalaisella kansalaisuuden toteutuminen määrittyy kuuden eri osa-alueen avulla, jotka ovat: koti, toimeentulo, yksilöllinen elämänsuunnittelu, itsemääräämisoikeus, aktiivinen tuki ja eläminen osana yhteisöä. (Vernerinet.) Juhila (2006, 118–119) mainitsee osallistavan sosiaalityön ja täysivaltaisen kansalaisuuden osallisuuden osiksi. Hänen mukaansa täysivaltaisen kansalaisuus on jokaisen oikeus, kansalaisella on oikeus palveluihin, oikeus vaikuttaa ja oikeus toimeentulon turvaan. Hänen mukaansa edellä mainitusta tulee tiedottaa asiakkaille, ja heitä pitää rohkaista aktiiviseen kansalaistoimintaan. Yhtä lailla työntekijä voi osallistua aktiiviseen kansalaistoimintaan, joka tekee työntekijästä ja asiakkaasta

samanarvoisia ja asettaa heidät samalle viivalle. Juhilan mukaan asiakkaan osallisuus perustuu sosiaalityössä kumppanuussuhteeseen, jossa otetaan toisen tiedot ja lähtökohdat huomioon.

Isola ym. (2017, 16) määrittelevät osallisuuden toimijuuden kautta; osallisuus on toimimista, olemista ja prosessinomaista vuorovaikutusta erilaisissa suhteissa, joissa yksilön oikeudet ja autonomia vaihtelevat. Nämä eri osallisuuden toimijuuden prosessit vaikuttavat yksilön käsitykseen ja oman toimijuutensa rajoihin ja mahdollisuuksiin.

Raivion ja Karjalaisen (2013,16) mukaan osallisuuden edellytyksiä voidaan tarkastella kolmen eri ulottuvuuden kautta mukailtuna Erik Allardtin hyvinvoinnin neljästä ulottuvuudesta (Kuvio 1). Ulottuvuuksia on kolme, having, belonging ja acting. Heidän mukaansa ulottuvuudet ovat osallisuuden perusedellytykset, ja jos jokin ulottuvuuksista on epätasapainossa suhteessa toisiinsa, yksilön yhteiskunnasta syrjäytymisen riski kasvaa.

Kuvio 1. Hyvinvoinnin kolme ulottuvuutta Raivion ja Karjalaisen (2013, 16) mukaan.

Raivion ja Karjalaisen (2013, 16) mukaan having tarkoittaa taloudellisia ominaisuuksia, kuten asuntoa, työpaikkaa tai koulutusta, belonging taas kuulumista osaksi yhteisöä ja yhteiskuntaa. Acting kuvastaa ihmisen toimijuutta suhteessa muihin kuvion ulottuvuuksiin. Acting-ulottuvuutta voidaan määritellä myös ihmisen valtaistumisella aktiiviseen toimijuuteen. Heidän mukaansa edellä mainitut hyvinvoinnin osa-alueet (yhteisöön kuuluminen, toimeentulon turva sekä yksilön toimijuus) ovat keskeisiä perusedellytyksiä toimintakykymme tukemisessa sekä sosiaalisen kestävyuden rakentamisessa.

Laitinen ja Niskala (2013, 12–13) pohtivat artikkelissaan ”Sosiaalityön suhde asiakkuuteen” sitä, miten sosiaalityön asiakkaille tarjotaan osallisuutta asiakasprosessissa ja palveluiden kehittämisessä. Heidän mukaansa asiakasosallisuus on eettinen kysymys, jossa näkyy se, millaisena toimijana asiakas nähdään, ovatko he täysivaltaisia kansalaisia vai pelkkiä toimenpiteiden kohteita. Heidän mukaansa hyviä tuloksia tuonut asiakkaan osallisuus rikastuttaa ammatillista kehittymistä ja tasaveroista kohtaavuutta, jolla edistetään osaltaan myös entistä asiakaslähtöisempien palveluiden toteutumista. Työntekijän pohdittavaksi tuleekin kysymyksiä siitä, miten asiakkaiden kuuleminen otetaan kattavasti osaksi kehitystä ja miten asiakkaiden osallistumisen tuloksia käytetään hyödyksi työtä kehitettäessä.

4.2 Sosiaalinen osallisuus

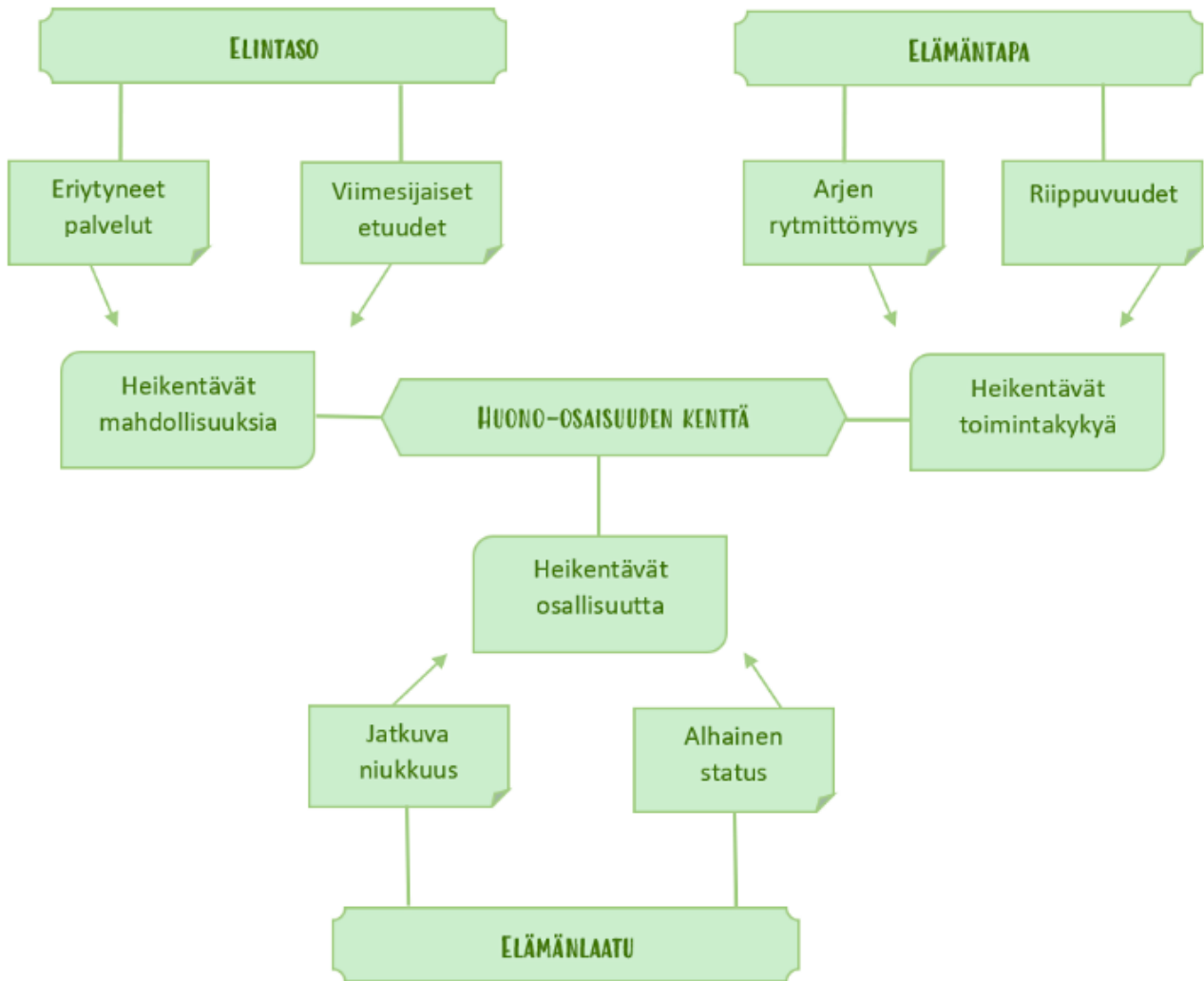
Sosiaalinen osallisuus tarkoittaa inklusiota, ja käsitteenä sitä käytetään yleisimmin puhuttaessa sosiaalisesta tasa-arvosta, kansalaisoikeuksista ja yhteiskunnallisesta solidaarisuudesta. Sosiaalisen osallisuuden tarkoituksena on ohjata osattomia eli yhteiskunnan ulkopuolella olevia ihmisiä kohti eri palveluita. Sosiaalinen osallisuus tarkoittaa yksilöiden välistä tasa-arvoa yhteiskunnassa toimimisessa, ja se voidaan yhdistää usein esimerkiksi sosiaaliturvaan, työmarkkinoille pääsyyn tai sosiaali- ja terveystalouden saatavuuteen. Sosiaalisen osallisuuden käsite on moniulotteinen ja monikerroksinen. Ulottuvuuksilla voidaan tarkoittaa toimintoja tai oikeuksia. Monikerroksisuudella tarkoitetaan sitä, että sosiaalinen osallisuus voi ilmentyä globaalisti, tai perheen tai yhteisön tasoilla. Sosiaalinen osallisuus vaihtelee yksilön mukaan, ja sen ilmentymiseen vaikuttavat muun muassa osallisuuden kokemus, sosiaaliset suhteet ja sosiaalinen toimintakyky. (Leemann & Hämäläinen 2016, 589.)

Osallisuus näkyy arjessa tieto-osallisuutena, suunnitteluosallisuutena, päätösosallisuutena ja toimintaosallisuutena. Tieto-osallisuus tarkoittaa tiedon tuottamista ja tiedon saamista, suunnitteluosallisuus tarkoittaa, että yksilö saa olla mukana päättämässä esim. omaan asuinpaikkaan liittyvistä asioista, päätösosallisuus tarkoittaa osallisuutta omaa elämää koskeviin päätöksiin, ja toimintaosallisuus tarkoittaa mahdollisuutta toimia yhdessä toisten kanssa omassa elinympäristössään. Sosiaalisen osallisuuden kokemus on yksilölle henkilökohtaista ja subjektiivista. (Sjævgren ym. 2020, 15.)

Sosiaalista osallisuutta voidaan yleisesti pitää syrjäytymisen vastakohtana, mutta käsitteelle ei ole normatiivista määritelmää. Sen näkökulmat voidaan jakaa eri osiin, jotka ovat: ihmisarvoisen elämän takaaminen, köyhyyden ja syrjäytymisen torjuminen, mahdollisuuksien ja voimavarojen tarjoaminen, taitojen ja kykyjen edistäminen, yhteiskuntaan osallistumisen mahdollistaminen. Sosiaalinen osallisuus on dynaaminen ja muuttuva prosessi. (Leemann ym. 2015, 1–5.) Maunun ja Kiilakosken (2018, 114) mukaan sosiaalinen osallisuus voidaan käsittää myönteisinä sosiaalisina suhteina, ja se tukee yksilön toimintavalmiutta, toimijuutta tai toimintakykyä. He katsovat, että osallisuuden ilmiöt, valmiudet ja uskomukset saadaan yksilön sosialisointiprosessissa, esimerkiksi lapsuudessa ja nuoruudessa. Heidän mukaansa sosiaalisen osallisuuden tavoitteita ovat yleisesti elämänhallinnan vahvistaminen ja syrjäytymisen ja osattomuuden ehkäisy.

4.3 Huono-osaisuus ja syrjäytyminen

Saari ym. (2020, 16–18) kuvaavat huono-osaisuutta seuraavanlaisesti: huono-osaisuus on muusta yhteiskunnasta sivuun jäämistä, kun muilla yhteiskunnan jäsenillä elintaso, elämäntavat ja elämänlaatu parantuvat. Huono-osaisuus onkin siis eri väestöryhmien välistä eriarvoisuutta. Saari ym. määrittelevät huono-osaisuuden osa-alueita kuvion 2 mukaisesti.

Kuvio 2. Huono-osaisuuden kenttä Saaren ym. (2020, 18) mukaan.

Kuviossa **elintasolla** tarkoitetaan talouden käytettävissä olevia varoja ja palveluita, eli toimeentuloa. Huono-osaisilla toimeentulo on yleensä elämiseen riittämätöntä, joten heillä on alhaisempi hyvinvointi suhteessa muihin väestöryhmiin. Saaren ym. (2020, 17) mukaan huono-osaisten muita heikompia elintaso toimii rajoittavana tekijänä, kun puhutaan vaikutusmahdollisuuksista yksilön elämään. Hänen mukaansa huono-osaisilla ei ole yhtäläisiä edellytyksiä vaikuttaa esimerkiksi kulutusta koskeviin valintoihin, sillä isoin osa heidän kulutuksestaan suuntautuu peruskulutukseen, eli vaatteisiin, asumiseen ja ruokaan. Kuviossa olevat **elämäntavat** tarkoittavat arjen struktuureita, jotka luovat toistuvia toimintoja ja tekemisiä, kuten vaikkapa rutiinit jokapäiväisessä elämässä tai vuorokausirytmii. Saaren mukaan arkielämän struktuureja tukevia tekijöitä ovat sosiaaliset suhteet, luottamus, ja sosiaalinen tuki. Hän toteaa, että huono-osaisilla kansalaisilla arjen struktuurit ovat muuttuneet osittain olemisen ja tapahtumien epäsäännölliseksi vuorotteluksi. Arkea kantavat struktuurit ovat yleensä myös heikentyneet.

Saaren ym. (2020, 18) mukaan **elämänlaatu** on yksilön kokemus omasta elämäntilanteesta, johon liittyvät oleellisesti yksilön näkemys hänen hyvinvoinnistaan. Hyvinvoinnin osa-alueita ovat muun muassa henkinen ja fyysinen terveys. He toteavat, että huono-osaisilla elämänlaadun heikentymiseen liittyy alhaiseksi koettu sosiaalinen status sekä jatkuva taloudellinen niukkuus. Huono-osaisilla kansalaisilla ei yleensä ole riittäviä voimavaroja osallistuakseen yhteiskuntaan tai he kokevat olevansa liian alhaalla yhteiskunnan ”arvojärjestyksessä”, jotta he kykenisivät ottamaan kantaa tai että heidän sanomisillaan ja ajatuksillaan olisi merkitystä.

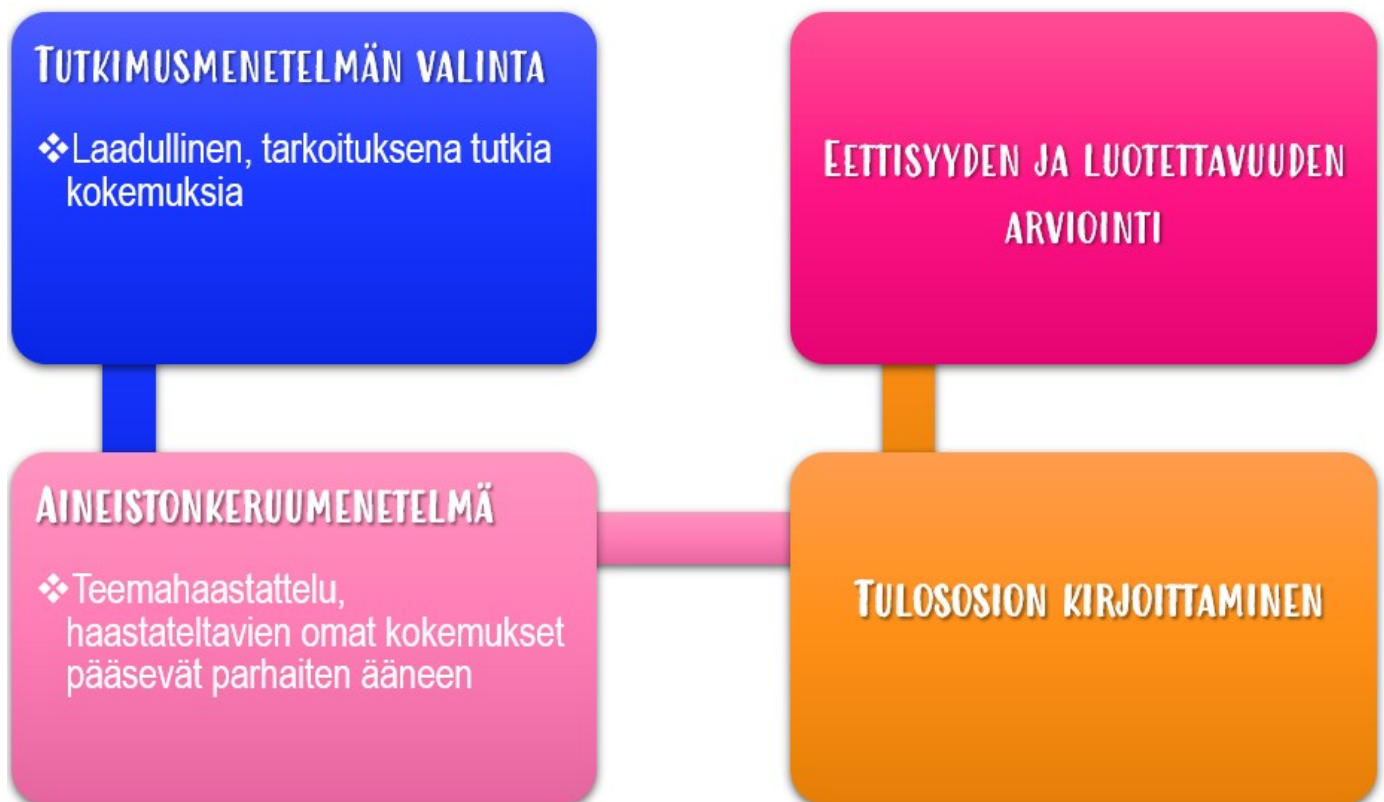
Raunion (2006, 16–17) mukaan sosiaalityön yksi lähtökohta on syrjäytymisen vastainen työ, joka on hänen mukaansa myös osa sosiaalityön etiikkaa. Sosiaalityö ei kohdistu kaikkiin kansalaisiin vaan nimenomaan heikoimmassa asemassa oleviin. Raunion mukaan syrjäytymisen vastaisella työllä edistetään osallisuutta ja täysivaltaista kansalaisuutta.

Nuorten syrjäytymisestä on puhuttu paljon viime vuosina, ja ilmiö ei ole laantumassa. Niin kutsutut NEET-nuoret ovat tilastojen valossa kasvamassa. NEET-nuorilla tarkoitetaan koulutuksen ja työn ulkopuolella olevia nuoria (Not in employment, education or training). Uusimman OECD:n Education at a glance-tutkimuksen mukaan vuonna 2008 Suomessa olevista 15–29-vuotiaista nuorista, jotka opiskelivat tai olivat töissä, 9,9 prosenttia oli NEET-nuoria. 2018 vastaava luku oli noussut jo 12,7 prosenttiin. (OECD Education at a glance 2019, 64)

Lee ym. (2018, 35–39) tutkivat, miten nuorilla työn menettäminen ja työttömyys linkittyy mielenterveysongelmiin ja millainen vaikutus lapsuuden asuinympäristöllä on näihin tekijöihin. Tutkimuksen mukaan transitiovaiheessa olevat nuoret ovat isommassa riskissä menettää työnsä verrattuna muuhun aikuisväestöön. Nuorilla aikuisilla onkin siis muuta väestöä suurempi riski päätyä työttömäksi ja tällä on merkitystä mielenterveyden kannalta, erityisesti masennusta ajatellen. Masentuneisuus voi olla riski syrjäytymiseen. Tutkimuksen tuloksissa kävi ilmi, että mitä pitkäkestoisempi työttömyysjakso oli, sitä isommat vaikutukset sillä oli nuoren elämänlaatuun ja mielenterveyteen.

5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI

Tässä luvussa käsittelen opinnäytetyöni tekoprosessia, joka sisältää tutkimusmenetelmän valitsemisen, aineistonkeruumenetelmät, teemahaastattelun toteutuksen sekä tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden arvioinnin. Tutkimusmenetelmäksi valitsin laadullisen, sillä tutkin nuorten kokemuksia ja laadullinen tutkimus on tähän hyvä menetelmä. Aineiston keräsin teemahaastattelumenetelmällä, näin sain haastateltavien äänet parhaiten esille. Alempana olen kuvannut toisella prosessikaaviolla teemahaastattelun toteutusta.

Kuvio 3. Opinnäytetyön prosessin kaavio.

Opinnäytetyön prosessikaaviossa olen kuvannut selkeästi, miten opinnäytetyön prosessini on mennyt.

5.1 Tutkimuksen prosessin kuvaus

Tutkimukseni toteutettiin laadullisella eli kvalitatiivisella menetelmällä, koska tarkoitus oli tutkia nuorten kokemuksia. Laineen (2018, 30–31) mukaan kokemusta voidaan tutkia fenomenologisen näkökulman kautta, jonka mukaan ihmisen kokemus on suhteessa muuhun maailmaan, ja yksilö itse vastavuoroisesti rakentaa sitä. Hänen mukaansa vastavuoroisuutta

tutkitaan aina kyseisen yksilön kokemusmaailman kautta. Jotta pystyin tutkimaan nuorten käsityksiä aikuissosiaalityön yksilösosiaaliohjauksesta, fokusoin heidän kokemuksiinsa ja näkemyksiinsä. Alasuutarin (2011, 31) mukaan kokemukset muodostuvat merkityksistä, ja kokemuksia tutkittaessa tutkitaan itse asiassa kokemusten tuottamaa merkitystä yksilölle.

Laadulliselle tutkimukselle ominaista on empiiristen, kokemuksellisten aineistojen käyttö ja aineistolähtöisyys. Laadullisessa tutkimuksessa olennaista on näiden aineistojen analysointi, ja ne voivat olla esimerkiksi haastatteluita tai elämänkertoja (Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja). Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tutkittavan kohteen näkökulmaa, ja se pyrkii kontekstuaalisuuteen ja tulkintaan (Hirsjärvi & Hurme 2001, 21–22). Tutkimuksessani käytän puolistrukturoitua haastattelua, eli teemahaastattelua. Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 47) mukaan puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset kaikille haastateltaville ovat samanlaiset, ja haastateltavat vastaavat niihin omin sanoin ilman ennalta kirjoitettuja vastausvaihtoehtoja. Heidän mukaansa teemahaastattelussa olennaista on se, että tutkittavasta ilmiöstä/aiheesta on ennalta määritelty tiettyjä teemoja, joiden perusteella haastattelurunko luodaan. Valitsin puolistrukturoidun haastattelun siksi, koska koin, että tällä haastattelumenetelmällä saisin parhaiten haastateltavien oman äänen ja kokemuksellisuuden esille. Teemahaastattelussa ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja vaan haastateltava on vapaa kertomaan omalta katsantokannaltaan aiheesta oleellisen.

Haastattelurungon (kts. liite 2) teemoittelin neljään eri teemaan, joilla hain vastauksia asettamniini tutkimuskysymyksiin. Teemakysymykset kohdistuivat nimenomaan nuorten kokemuksiin ja merkityksiin. Teemat nousivat aikuissosiaalityössä tekemäni harjoittelun pohjalta sekä yleisesti sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen teoriasta. Haastattelurungon kysymykset olivat avoimia kysymyksiä, ja tarvittavissa kohdin kysyin tarkentavia kysymyksiä. Haastatteluiden struktuuri oli toimiva, ja sain kattavasti vastauksia kysymyksiini. Ainut teema, johon olisi voinut tulla lisääkin vastauksia, oli kehittäminen.

5.2 Aineiston keruumenetelmät ja analysointi

Haastateltavat olivat Rauman aikuissosiaalityön yksilösosiaaliohjauksen asiakkaina, tai heidän yksilösosiaaliohjauksen asiakkuutensa oli loppunut alle puoli vuotta sitten. Haastateltavat sain sosiaaliohjaajilta, ja tutkimukseen osallistuminen oli haastateltaville vapaaehtoista. Lähetin saatekirjeen (kts. liite 1) sekä tutkittavien suostumuslomakkeen työntekijöille, ja he jakoivat sen

koronatilanteesta johtuen haastateltaville sähköpostitse. Haastateltavat lähettivät suostumuksensa paluuviestissä sosiaaliohjaajalleen, ja sen jälkeen sain haastateltavan yhteystiedot työntekijältä.

Haastattelut tapahtuivat syys-marraskuussa 2020. Haastateltavia oli kuusi nuorta. Haastateltavat olivat tietoisia haastatteluiden äänittämisestä ja litteroinnista. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, sillä tutkin yksilöllisiä kokemuksia ja koin, että ryhmätilanteessa vastaukset olisivat voineet vääristyä. Ryhmähaastattelu ei siksi mielestäni tullut kyseeseen. Yksilöhaastattelun etuna puhelinhaastatteluun verraten on kasvokkainen vuorovaikutus, jolla tutkittavasta aiheesta saa monipuolista tietoa. Yksi haastattelu tehtiin käytännön syistä puhelinhaastatteluina. Haastattelut toteutettiin Rauman seudun työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (TYP) tiloissa sekä Rauman sosiaalitoimistossa. Saamani tilat olivat rauhalliset, eikä haastattelutilanteissa ollut häiriötekijöitä. Haastateltavat saivat rauhassa kertoa kokemuksistaan häiriintymättä.

Kuvio 4. Teemahaastattelun prosessikaavio.

Aineiston keruun jälkeen litteroin haastatteluaineiston tekstimuotoon tietokoneelleni. Litterointi tarkoittaa aineiston purkamista eli puhtaaksikirjoittamista haastattelutilanteessa käydystä

dialogista (Hirsjärvi & Hurme 2001, 138). Litteroitua materiaalia tuli yhteensä 30 sivua, vaikkakin keskimääräisen haastattelun kesto oli noin 25 minuuttia. Aineiston litteroinnin jälkeen luin aineiston läpi useita kertoja, jotta sain käsityksen aineistosta. Läpiluvun jälkeen analysoin litteroidun haastatteluaineiston teemoittelun avulla. Aineiston analyysissä aineistosta pyritään saamaan kokonaiskuva, ja tähän pyritään erilaisten luokitteluiden ja jäsentelyn avulla. Luokitteluiden jälkeen niitä yhdistellään sen perusteella, kuinka tarpeellisia tai oleellisia ne ovat tutkittavan ilmiön kannalta. Lisäksi analysoidaan sitä, miten saadut luokat ovat yhteydessä toisiinsa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 143–149.)

Jaottelin aineiston ensin haastateltavien taustatietojen perusteella. Tämän lisäksi lajittelin kysymyksien alle kaikki kyseiseen kysymykseen tulleet vastaukset. Tein lajiteltuun aineistoon merkintöjä, esimerkiksi alleviivauksia. Tämän niin kutsutun koodauksen jälkeen muodostin merkitystä aineistosta miellekarttoja, joista etsin samankaltaisuuksia ja esille nousevia teemoja. Miellekarttojen teon jälkeen luin koko koodaamattoman aineiston lävitse uudelleen, ja tämän perusteella sain vahvistuksen siitä, mitkä teemat aineistosta nousivat. Teemoista nousi esille esimerkiksi kokemuksia auttamisesta, välittämisestä ja luetteloin näitä omiksi taulukoikseen. Tämän prosessin perusteella teemoittelin aineiston teemoihin, jotka ovat luettavissa luvussa kuusi. Teemoittelun jälkeen luin aineiston vielä kertaalleen läpi, jotta varmistuisin teemojen oikeellisuudesta suhteessa saamaani aineistoon. Tämän perusteella kirjoitin tulososuuden.

5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksessani noudatan tieteen arvoja, jotka ovat riippumattomuuden ja itsenäisyyden tavoittelu, sekä hyvää tieteellistä käytäntöä. (Kuula 2006, 25; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Tutkimuksessani noudatan yleistä huolellisuutta, tarkkuutta, rehellisyyttä, sekä yleisiä tutkimuseettisiä periaatteita että ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita. Kunnioitan haastateltaviani ja kerään aineistoni eettisesti kestäväällä tavalla. Toteutan tutkimukseni niin, ettei siitä ole haittaa tai vahinkoa tutkittaville tai ympäristölle. Jokaisella tutkimukseeni osallistujalla on mahdollisuus kieltäytyä tutkimuksen jatkamisesta milloin vain, tämä on tässä tutkimuksessa tärkeää, sillä haastateltavilla oli tutkittavaan organisaatioon asiakassuhde. Suostumuksen peruuttaminen on tutkimuksessani yhtä helppoa kuin sen

antaminen. Olen parhaan kykyni mukaan antanut tutkittaville ymmärrettävän sekä totuudenmukaisen kuvan tutkimukseni tavoitteista. (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa 2019.)

Kunnioitan muiden tutkijoiden työtä viittaamalla heidän töihinsä Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjallisten töiden ohjeen mukaisesti. Tutkimukseni on suunniteltu ja raportoitu asianmukaisesti ja aineiston käsittelyssä noudatan erityistä huolellisuutta ja tarkkuutta. Suojelen tutkittavieni anonymiteettia jättämällä kaiken tunnistettavan tiedon pois, jolloin opinnäytetyöhöni osallistuneita ei voida tekstin tai muunkaan seikan perusteella tunnistaa.

Arkaluontoisia tietoja, kuten kaikkea haastatteluihin liittyvää, säilytin Veracrypt-salausohjelmalla salatussa tiedostosäilössä, johon vain minulla oli salausavain. Tämän lisäksi tietokoneelleni pääsy oli suojattu salasanalla. Tulostin aineiston koodausta ja teemoittelua varten, ja eikä aineistosta käynyt ilmi nimi- tai muita tunnistetietoja. Säilytin aineistoa huolellisesti. Aineisto tuhottiin välittömästi sen jälkeen, kun se oli opinnäytetyöni teon kannalta mahdollista.

Luotettavuutta arvioitaessa merkittävää on se, onko tutkimus perusteellisesti tehty, pätevä ja ovatko tutkimuksen tulokset ja päätelmät oikeansuuntaisia. Laadullisessa tutkimuksessa pätevyydellä tarkoitetaan yleisesti tutkimuksen vakuuttavuutta ja uskottavuutta. Kuitenkaan tutkimus ei tuota koskaan täysin kokonaiskuvallista ymmärrystä tutkittavasta aiheesta. (KvaliMOTV [viitattu 22.3.2021].) Tutkijan roolissani olen toiminut luotettavasti ja eettisesti. Olen pohtinut mihin suuntaan tutkimustani vien, ja mitä valitsemani polut tarkoittavat tutkimukseni kannalta.

6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Käsittelen tässä luvussa opinnäytetyön tuloksia. Haastattelin teemahaastattelun avulla kuutta nuorta, jotka olivat haastatteluhetkellä joko asiakkaana yksilösosiaaliohjauksessa, tai heidän asiakkuutensa oli päättynyt alle puoli vuotta sitten. Käsittelemäni teemojen sisällöt ovat nousseet aineistosta. Aineisto on muodostunut litteroiduista haastatteluista. Säilyttääkseni haastateltavieni yksityisyyden käytän heistä määritelmää H-aineistolainauksissa. Jotta eri vastaukset pystyttäisiin erottamaan toisistaan, olen numeroinut haastateltavat 1–6.

Haastattelut toteutettiin syys-marraskuussa 2020. Yksi haastattelu toteutettiin puhelinhaastatteluna. Haastateltavien ikäjakauma oli 18–27 vuotta. Kaikki haastateltavat eivät puhuneet äidinkielenään suomea. Puolella haastateltavista oli lastensuojelun asiakkuus taustallaan. Vastauksien perusteella sillä, kenen työntekijän asiakkaana haastateltava oli, ei ollut merkittävää eroa nuoren kokemukseen yksilösosiaaliohjauksesta. Joissakin keskusteluissa tuli esille kehittämiseen liittyviä teemoja, joista kerron omassa luvussaan tarkemmin. Puolella haastateltavista oli koulutustasonaan peruskoulu, toisella puolella toisen asteen koulutus.

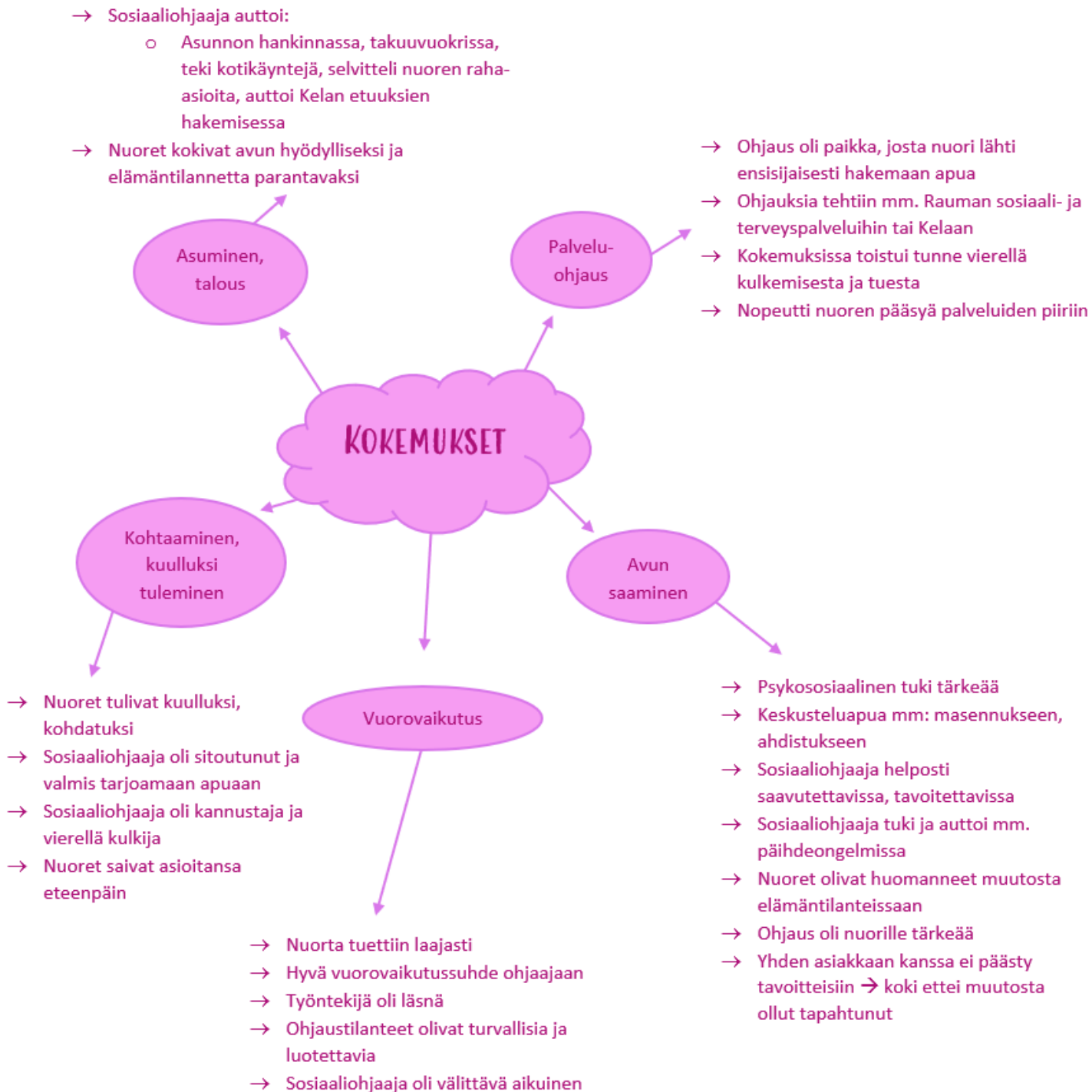
Nuorilla oli pääosin hyviä ja positiivisia kokemuksia yksilösosiaalityöstä. Taustasyinä ohjauksen tarpeeseen oli useimmiten nuoren taloudellinen tilanne tai elämänhallintaan liittyvät haasteet. Yli puolet nuorista ohjautui jonkin toisen tahon ohjaamana yksilösosiaaliohjaukseen, yleisimmin sosiaali- tai terveystieteiden yksikön ohjauksesta. Lisäksi ohjaajatahoina toimi myös Kela tai nuoren oma lähipiiri. Puolella nuorista asiakkuuden kesto oli noin puoli vuotta. Kahdella ohjaus oli kestänyt vuoden ja kestoaltaan pisin ohjaus oli kaksi vuotta. Suurin osa nuorista ei saanut minkäänlaista tietoa ohjauksesta ennen sen alkua. Kaksi oli saanut muulta ohjaavalta taholta tietoa ennen yksilösosiaaliohjauksen aloitusta.

Nuorten odotukset ohjaukselta ennen sen alkua vaihtelivat jonkin verran. Useimmiten nuoret toivoivat, että taloudelliseen tilanteeseen tulisi selkeyttä. Lisäksi nuorilla oli odotuksia ja ajatuksia elämänhallinnan paranemisesta, ja toiveita yleisestä avunsaannista eri ongelmiin. Osalla ei ollut ajatuksia tai toiveita ennen ohjauksen alkua.

Yksilösosiaaliohjauksen ajaksi nuorille tehtiin suunnitelma. Nuorten mukaan suunnitelmaan ja sen sisältöön sai itse vaikuttaa.

6.1 Nuorten kokemukset

Nuorten kokemukset olivat pääpiirteittään yhteneväisiä. Haastatteluista kävi ilmi, että sosiaaliohjaaja oli taidokkaasti tunnistanut nuoren elämäntilanteeseen liittyviä haasteita, ja osannut kohdistaa antamansa avun tarvittaviin kohtiin. Kuviossa 5 on kuvattu yhteenvedona nuorten kokemuksia yksilösosiaaliohjauksesta.

Kuvio 5. Nuorten kokemukset.

Kysyttäessä nuorten kokemusta ylipäättään yksilösosiaalihojauksesta he kertoivat kokemuksistaan alla olevien aineistolainauksien mukaisesti.

Iha hyvä se oli. (H5)

Hyvä. Se on hyvä mun mielestä. Kaikki oli hyvää, ei ollut mitään vaikeaa, ei ollut mitään huonoa. (H3)

Nuorten kertomuksissa toistui kokemus laaja-alaisesta avunsaannista, nuoret ovat kokeneet saadun ohjauksen ja avun yleisesti hyödylliseksi. Yhdessä kokemuksessa nuori oli kokenut saaneensa ulkonäkönsä perusteella huonompaa palvelua.

6.1.1 Kuuleminen ja kohtaaminen

Nuorten kokemukset asiakaspalvelusta sosiaalitoimistossa olivat pääosin positiivisia ja nuoret kokivat tullessa kuulluksi sekä kohdatuksi omana ainutlaatuisena yksilönään. Nuoret tunsivat, että sosiaalihojaaja oli sitoutunut ja valmis auttamaan monenlaisissa tilanteissa, haastavissakin. Nuorten kertomuksissa korostui nuorten kokemus asiakkaan puolella olemisesta ja asiakkaan edun ajamisesta. Nuorten mukaan sosiaalihojaaja toimi kannustajana ja vierellä kulkijana. Yleisesti nuoret kertoivat saaneensa ratkaisevaa apua ongelmiinsa, jonka minkä myötä nuorten asioita saatiin työstettyä eteenpäin.

Mut sit (työntekijä) vaa autto mua siinäki asiassa ja rohkas mua (...) ja jos olis joku (juridinen) juttu tullu (...) nii sit (työntekijä) olis ollu valmis tulemaan sinneki mukaan. (H4)

(...) ku mul on ollu tarve nii ne asiat mitä mun on pitäny siel käydä läpi nii ne on aina helpottunu ne asiat (...) (H1)

6.1.2 Asunto ja talous

Moni haastateltava kertoi sosiaalihojaajan auttaneen nuoria esimerkiksi asunnon hankinnassa. Nuoret kokivat, että uuden asunnon saaminen oli parantanut heidän elämäntilannettaan, ja olivat tyytyväisiä prosessin sujuvuuteen. Nuorten mukaan ohjauksessa autettiin myös takuuvuokra-asioiden kanssa, joka osaltaan auttoi nuorten muuttostressiä. Osalle vastaajista oli tehty myös kotikäyntejä, jotka nuoret olivat kokeneet mieluisaksi työskentelymuodoksi.

Ja sit just vuokrauttuja, (työntekijä) on auttanu mua uuden kämpän hankkimisessa. (H4)

Ihan vaa juteltii ja se tuli käymään mun luona. (H5)

Haastateltava 2 kertoi asunnon hankintaprosessin sujuneen nopeasti sosiaaliohjaajan avun ansiosta. Kysyttäessä, miten hän olisi arvoinut tilanteen sujuvuutta ilman ohjaajan apua, hän kertoi, että prosessi olisi todennäköisesti mennyt eri tavalla. Kysyttäessä asiasta syvemmin nuori ei kuitenkaan sen tarkemmin osannut asiaa määritellä, miten prosessi olisi ollut erilainen.

(...) esimerkiks silloin ku hain sitä asuntoa nii se ainaki toimi, se meni nopeesti (...) se toimi ainaki tosi hyvin. (H2)

Nuorten kertomuksissa kävi ilmi, että useampi nuori kertoi saaneensa apua oman taloudellisen tilanteen selvittelyyn ja seurantaan. Osa nuorista oli ohjautunut taloudellisen tilanteen vuoksi sosiaalitoimistoon, joten avuntarve raha-asioiden selvittelyyn oli merkittävä. Sosiaaliohjaaja oli läpikäynyt yhdessä asiakkaan kanssa tämän taloudellista tilannetta, ja he olivat yhdessä tehneet suunnitelman, miten nuoren kannattaisi varojaan käyttää.

(...) sit me tehtii suunnitelmii rahankäyttöön, et miten mä käytän mun rahat sitte, et esim kuinka paljon viikos olis käyttöö ja tällästä. (H2)

Nuoret kokivat sosiaaliohjaajan tekemän taloussosiaalityön hyödylliseksi, vaikkakin osassa vastauksissa kävi ilmi, että suunnitelmien noudattaminen oli osalle nuorista haastavaa. Nuorten mukaan oman taloudellisen tilanteen selventyminen on osaltaan helpottanut hallinnan tunnetta omasta arjestaan. Nuorten mukaan sosiaaliohjaaja oli myös auttanut Kelan etuuksien selvittelyssä ja tukien hakemisessa, joka oli osaltaan auttanut nuoren elämäntilannetta merkittävästi.

(...) hän kertoi mulle, että hän pystyy auttamaan, voi hakea opintorahaa. (H3)

6.1.3 Vuorovaikutus

Vastauksien mukaan yksilösosiaaliohjaus oli laaja-alaista nuoren tukemista ja elämäntilanteen selvittelyä. Tukea ei saanut ainoastaan nuori itse, vaan yksilösosiaaliohjauksessa otettiin huomioon myös nuoren yhteisö eli perhe. Nuorten tarvitsema tukimuoto kartoitettiin ja

avuntarpeeseen vastattiin laajalla skaalalla, tässä tapauksessa myös läheistä auttaen ja tukien.

Joskus mulla on jotain esim. (läheisen) kela-asioita, sitten me suunnitellaan, et mihin (...) aikaan tavataan, joskus kestää vähän aikaa, joskus kauan (...). (H3)

Nuorten vastauksissa korostui tunne hyvästä vuorovaikutussuhteesta sosiaaliohjaajan kanssa. Nuorten mukaan ohjaaja oli aidosti läsnä ohjaustilanteissa, ja asiakkaan kohtaaminen oli tehty häntä kunnioittaen ja nuoren tilannetta kuulostellen. Nuoret kokivat tärkeäksi, että sosiaaliohjaaja oli paikalla juuri nuoren asioita varten. Osa vastaajista kertoi sosiaaliohjauksen olevan ainoa paikka, jossa pystyy pysähtymään omien asioiden äärelle ja pohtimaan omaa elämäntilannettaan. Nuorten mukaan ohjaustilanne oli turvallinen – sellainen, jossa uskaltaa kertoa vaikeistakin asioista.

(...) se on mulle se taho minkä normaalisti sais perheeltä (...) se on oikeesti paikka ja sinne on oikeesti aika ja siellä ollaan just sitä varten. (H1)

(...) tiekkö se on kiva käydä siellä. (H4)

Nuoret kokivat sosiaaliohjaajan välittäväksi ja luotettavaksi aikuiseksi, osan mukaan sosiaaliohjaaja edusti nuorelle aikuista, jollaista hänellä ei ollut lapsuudessaan. Nuorten mukaan sosiaaliohjaaja oli kannustava, nuoret kokivat, että he saivat riittävästi tukea ja ohjausta. Sosiaalitoimisto koettiin paikaksi, jonne on mukava tulla.

Yksi nuori olisi toivonut, että ohjauksessa olisi päästy asetettuihin tavoitteisiin. Kysyttäessä tarkemmin asiasta nuoren mukaan koronatilanne vaikutti merkittävästi kotikäynteihin, jotka olivat tärkeitä arjen hallinnan ja tuen kannalta. Nuoren mukaan masennus ja ahdistus pääsi kasvamaan liian suureksi, jolloin yksilösosiaaliohjauksen ajaksi asetettu tavoite ei täytynyt. Nuoren mukaan tavoitteena oli tehdä saatu palvelu tarpeettomaksi eli itsenäistää nuori pärjäämään omillaan.

Et oltais päästy siihen tavoitteeseen mikä asetettiin mut...(H5)

Koronatilanteen vaikutus näkyi myös toisessa vastauksessa, sillä nuoren mukaan asunnon hankkimiseen liittyvä sosiaaliohjaajan lupaama lisäapu jäi saamatta, ja näin nuoren täytyi itse omatoimisesti saattaa asunnon saantiin liittyvä prosessi loppuun. Nuoren mukaan avun

saamisen estyminen ei kuitenkaan vaikuttanut merkittävästi lopputulokseen, sillä nuori oli saanut apua ja tukea omalta lähipiiriltään.

6.1.4 Avun saaminen

Haastattelin nuoria siitä, mihin kaikkeen he olivat saaneet apua. Nuoret kertoivat konkreettisia asioita kuten juuri ylempänä mainittu asumiseen liittyvät asiat, mutta esille tuli myös sosiaaliohjaajan antama psykososiaalinen tuki. Nuorten mukaan keskusteluapua sai eri mielenterveyden ongelmiin kuten masennukseen ja ahdistukseen. Nuorten mukaan saatu apu oli kokonaisvaltaista tukemista ja nuorelle merkityksellistä. Vastauksien mukaan sosiaaliohjaaja oli helposti tavoitettavissa, jos nuorta mietitytti jokin asia omassa elämässään.

No ihan myös näihin mielenterveysongelmiin et (työntekijä) oli siit hyvä et, jos ahdistikin nii hänelle pysty laittaa viestii tai... Et sai vähän niinku kaikkeen apuu. (H6)

Sosiaaliohjaaja tuki ja auttoi nuoria myös päihdeongelmissa mielenterveyden haasteiden lisäksi. Nuorten mukaan yksilösosiaaliohjauksessa saatu kannustava ja vuorovaikutuksellinen suhde turvalliseen aikuiseen on ollut merkittävä tekijä päihdeongelman helpottumisen kannalta. Nuorten kertomuksista kävi myös ilmi, että nuoret kokivat päihdepalveluiden ja yksilösosiaaliohjauksen palvelukentän limittyneen hyvin yhteen nuoren asioissa, jolloin nuorille syntyi kokemus siitä, kuinka jokainen oman alansa ammattilainen työskenteli nuoren parhaaksi.

Tavoitteita oli, esimerkiks yks tavote oli et koitettii päästä päihteistä eroon, ja me onnistuttii siinä (...) mut tietyst sit ku mä käyn tuolla (toinen toimija) nii silläkin on iso osa tähän mun pidättäytymiseen... (H4)

Kysyin nuorilta, millaista muutosta nuoret ovat huomanneet elämäntilanteessaan yksilösosiaaliohjauksen aikana. Usean nuoren kertomuksissa korostui kokemus ohjauksen tärkeydestä suhteessa omaan elämään. Nuoret kokivat ohjauksen merkittäväksi voimavaraksi omassa elämässään, ja keinoksi reflektoida ja miettiä omaa identiteettiään yhdessä sosiaaliohjaajan kanssa. Vastajien mukaan oman elämän läpikäyminen turvallisen aikuisen kanssa sai nuoria ymmärtämään omaa tilannettaan.

Mut se et mulle tulee sen jälkee aina nii hyvä mieli, ku mä lähden sieltä, koska mä tajuun, et mulla menee sillee tosi hyvin... Ja mä nään itteni aina ihan eri tavalla

sen jälkeen ku me istutaa alas ja käydää läpi niitä juttuja... Nii jotenki se aina muistuttaa siitä kuinka hyvin menee... Nii siis kyllä se on sillee aika tärkee toi ohjaaminen... (H1)

Yksi haastateltava ei ollut huomannut muutosta elämäntilanteessaan. Ilman tarvittavia tukitoimenpiteitä nuori koki jääneensä ilman apua ja tukea, jolloin tunnetta elämäntilanteen muutoksesta ei syntynyt. Nuori kuvaili oman tilanteensa ”junnanneen” paikoillaan, ja tämän turhauttaneen häntä.

Emmä nää oikee että mitää muutosta ois tapahtunu. (H5)

Jotta muutosta olisi syntynyt, nuoren mukaan kotikäyntien olisi pitänyt jatkua sellaisenaan. Covid-19-virustilanteen vuoksi sosiaaliohjaajien tekemät kotikäynnit lopetettiin infektioriskin minimoimiseksi ja henkilökunnan riittävyyden takaamiseksi.

6.1.5 Palveluohjaus

Sosiaaliohjaaja oli nuoren palvelukartassa lähtöpiste, josta lähdettiin selvittämään nuoren tilannetta. Useimmiten ohjaus tehtiin Rauman sosiaali- tai terveystalouteihin, mutta muitakin organisaatioita haastatteluista löytyi, kuten esimerkiksi Kela. Sosiaaliohjaaja toimi linkkinä ja nuoren yhteyshenkilönä eri palveluiden välillä, ja tarvittaessa nuoren luvalla kertoi nuoren tilanteesta muille toimijoille. Nuorten haastatteluista kävi ilmi, että sosiaaliohjaaja piti itsensä ajan tasalla nuoreen liittyvissä palveluohjauksellisissa asioissa, jotta osaisi ottaa nämä asiat huomioon yksilösosiaaliohjauksessa.

Et niinku ollaan siinä just päästy eteenpäin kanssa, et niinku (työntekijä) on just soitettu sinne (...) ja he on ollu kytköksissä toisiinsa ja miettiny mun juttuja... (H4)

Haastatteluista kävi ilmi, että monella nuorella oli kokemuksia sosiaaliohjaajan tekemästä palveluohjauksesta. Nuorten mukaan heillä oli herännyt huoli omasta voinnista, ja asiasta keskusteltiin yksilösosiaaliohjauksessa yhdessä sosiaaliohjaajan kanssa. Usein ohjaus oli ensimmäinen paikka, jossa nuori kertoi huolestaan ja kysyi, mistä voisi saada apua tilanteeseensa.

(...) ku mä pystyn siinä mun käynnillä kertoo, et mä epäilen tämmöstä, mihin mun kannattaa ottaa yhteyttä... Et sieltä sossun kautta sain heti suunnan et hei mee (...) ja sit sieltä eteenpäin. (...) nii mä en silti välttämättä osaa suoraa lähtee kysyy

(...) tai suoraan lähtee Kelaa... Et se on ollut se ohjaus siinä mielessä, et aina kun tulee semmoinen eteenpäin minun pitää mennä nii minä meen sen kautta kysymään aina. (H1)

Saamissani vastauksissa korostui jälleen tunne rinnalla kulkemisesta ja sosiaaliohjaajan tekemästä ohjauksesta byrokratiaviidakon keskellä. Haastatteluiden mukaan sosiaaliohjaajan tekemään palveluohjaukseen oltiin tyytyväisiä. Palveluohjaus oli nopeuttanut nuorten asiointia ja helpottanut polkua jatkohoitoon merkittävästi. Nuoret kokivat, että ilman sosiaaliohjaajan tekemää palveluohjausta heillä ei olisi ollut joko voimia ja/tai kykyä etsiä itse, mistä tarvittavaa apua saisi.

6.2 Nuorten antamat merkitykset yksilösosiaaliohjaukselle

Nuorten mukaan jokaiselle nuorelle ohjaus on ollut merkityksellistä ja omaa elämää hyödyttävää. Nuoret kokivat yksilösosiaaliohjauksen tueksi omassa arjessaan ja keinoksi jaksaa ja mennä elämässään eteenpäin. Nuoret olivat kiitollisia ja tyytyväisiä sosiaaliohjaajien sinnikkyydelle ja auttamisenhalulle. Nuorten antamat merkitykset ovat kuviossa 6.

Kuvio 6. Nuorten antamat merkitykset yksilösosiaaliohjaukselle.

Nuoret kokivat yksilösosiaaliohjauksen tueksi omassa arjessaan ja keinoksi jaksaa ja mennä elämässään eteenpäin. Nuoret olivat kiitollisia ja tyytyväisiä sosiaaliohjaajien sinnikkyydelle ja auttamisenhalulle. Nuorten mukaan peräänantamattomalla ja määrätietoisella ohjaamisella saatiin aikaan pysyviä tuloksia, vaikka nuori ei sitä aluksi saattanutkaan nähdä tai ymmärtää. Moni nuori kertoi tajunneensa ohjauksen hyödyn ja merkittävyyden vasta jälkikäteen, osa jo ohjauksen loppumisen jälkeen.

No tällee jälkikäteen ni täytyy kyl sanoo et on siitä ollu ihan hemmetisti hyötyä ja niinku propsit heille ketkä jaksaa yrittää niinku... (H4)

(...) kaikki on niinku toiminu ja kaikkeen on saanu apuu ja vähän niinku puskeuu ulos sieltä kotoo kun et masennun sinne (...) ollu paljon sit siihenki sit apuu. (H6)

Vastauksissa kävi ilmi, että nuoret nähtiin merkityksellisinä, oman elämänsä asiantuntijoina, ja heille annettiin tilaa tulla kuulluksi. Tämä oli nuorille merkityksellistä, ja osaltaan edisti nuoren positiivista kokemusta yksilösosiaaliohjauksesta. Nuorten mukaan ei ollut sellaista asiaa, jota ei olisi yritetty yhdessä selvittää ja saada siihen apua.

6.2.1 Merkitykset liittyen elämänhallinnan vahvistumiseen

Nuorten vastauksien mukaan eri elämänhallinnan ongelmat kuten talouteen ja rahankäyttöön liittyvät huolet olivat ohjauksen ansiosta menneet parempaan suuntaan. Yksilösosiaaliohjauksen avulla nuoret ovat ymmärtäneet paremmin järkevän rahankäytön merkitystä elämänhallinnan suhteen. Moni nuori kertoi ennen ohjauksen alkua toivovansa, että taloudelliseen tilanteeseen tulisi selkeyttä ja nuori osaisi huolehtia rahankäytöstään aikaisempaa paremmin. Vastauksien valossa tämän suuntaiset tavoitteet ja toiveet ovat nuorilla ainakin jossain määrin täyttyneet. Oman talouden suunnittelu ja rahankäytön seuranta ovat merkittävästi helpottaneet nuoria suunnittelemaan omaa arkea.

No, sanotaan näin et mä osaan edes vähän paremmin käyttää rahaa... Saan vähä suunniteltu etukätee, ku yleensä se menee nii et mä vaan meen kauppa ja mietin et mitä mä ostan ja sit mä vaan otan jotai, nyt mä osaan hiukan edes suunnitella mitä mä teen tai niinku ostan. (H2)

Yhden nuoren mukaan ohjaus on auttanut häntä luottamaan uudelleen läheisiinsä. Nuoren mukaan sosiaaliohjaajan dialogisuus ja luotettavuus ohjauksen aikana on auttanut häntä rohkaistumaan ja uskomaan ihmisiin. Nuoren mukaan hän on huomannut itsessään

huimaa muutosta entiseen. Yksilösosiaaliohjauksen avulla nuori on saanut apua myös oman käytöksensä ja impulssikontrollinsa hallitsemiseen.

(...) oon antanu uuden mahdollisuuden ihmisille, et heihin pystyy luottamaan... Ja on mussaki ihan hirvittävää muutosta niinku tullu, että paljon rauhallisemmin pystyy ottamaan kaikissa tilanteissa ja tämmösissä ja mua on rohkastu... Tai musta on tullu rohkeempi nytte... (H4)

Nuoren vastauksessa korostui se, kuinka hän on saanut kokonaisvaltaisesti uskoa elämäänsä ja itseensä. Nuoren mukaan rohkaistuminen on ollut sosiaaliohjaajan tuen ja kannustamisen tulos, joka on tullut pitkäjänteisen työn tuloksena. Nuori kertoi, kuinka hänet otettiin ennakkoluulottomasti vastaan ja kuinka tämä dialogisuus jokaisella ohjaukerralla edesauttoi voimaantumista, joka osaltaan lisäsi samalla nuoren kokemusta sisäsyntyisestä elämänhallinnan tunteesta.

6.2.2 Merkitykset liittyen kokonaisvaltaiseen huomioimiseen

Nuorten vastauksissa korostui, kuinka pidetty palvelu yksilösosiaaliohjaus on. Sosiaaliohjaajien tekemä pitkäjänteinen ja kokonaisvaltainen työ nuorten kanssa on ollut merkittävänä tekijänä nuorten halussa jatkaa yksilösosiaaliohjauksen asiakkaina. Sosiaaliohjaajaa pidettiin mukavana ja hauskanakin ammattilaisena, joka ottaa asiakkaansa huomioon yksilöinä.

(...) vuosi, puoltoista vuotta oon käynyt siinä ja haluan kyl käydä vielä. (H4)

Vastauksien mukaan nuoret pitävät yksilösosiaaliohjausta tärkeänä, ja osalle vastaajista se on ainut paikka, jossa pääsee kysymään luotettavasti itseä mietityttävistä asioista. Nuorten mukaan sosiaaliohjaaja toimii olkapäänä, johon nojautua elämän myrskyissä.

Siis se on mulle todella tärkeä... (...) et sillonku mun pitäis kysyy jostain tärkeestä asiasta liittyen elämään nii ku mul ei oo mitään muuta nii mä pystyn aina sieltä ohjauksesta kysyy... (...) se on ainut taho joka oikeesti tietää mun jutun... (H1)

(...) (läheisen) tilanteessa voi olla... voi olla et (läheisen) asiat helpompia... (H3)

Yhdelle nuorelle kokonaisvaltainen huomioiminen on tarkoittanut myös nuoren verkoston huomioimista ja auttamista. Yksilösosiaaliohjauksen avulla on autettu niin yksilöä itseään kuin myös yksilön yhteisöä.

6.3 Kehitysehdotuksia

Kysyttäessä kehitysehdotuksia yksi haastateltava kertoi, että ohjautuessaan sosiaalitoimistoon oli saanut oman ulkonäön perusteella eriarvoista palvelua. Kysyttäessä aiheesta tarkentavia kysymyksiä, nuori kertoi kokeneensa, että sosiaaliohjaajalla oli ollut ennakkokäsitys hänestä hänen ulkonäkönsä perusteella. Nuoren mukaan hänestä saattoi saada ”laitapuolen” kulkijan kuvan, ja nuoren mukaan kohtelu oli sen mukaista.

No just se ettei sais vertailla ulkonäön perusteella ja näin pois päin. Et mitä nyt välillä mäkin näytän vähän semmoselta elämäntilanteelta niin sanotusti... (H4)

Lisäksi nuori kertoi, ettei ollut aluksi ymmärtänyt sosiaaliohjaajan puheesta paljonkaan mitään, sillä nuoren kertoman mukaan sosiaaliohjaaja ei puhunut kunnollista ja/tai selkeää suomea. Nuori kertoi toivovansa, että sosiaaliohjaajat tekisivät työtänsä rennommalla otteella ja että palvelu ei näyttäytyisi asiakkaalle niin byrokraattisena kuin nyt.

(...) Menin jollekkin toiselle (työntekijälle) ja meillä ei oikein kommunikointi sujunu...
 (...) hän ei ollu suomalainen, että en sit saanut hänen puheestaan kauheesti selvää, eikä hänkää saanu sit mun... Ja musta tuntuu että nää ammatti-ihmisetki ulkonäön perusteella, niist tulee vähä varautuneempia, niinku et ne voi ehkä kuvitella musta jotain juttuja... (...) Heidän pitäisi vähän rentoutua ja ei ottaa kaikkee nii vakavasti, tai siis ottaa vakavasti mut tuoda sitä ns. neutraalilla tavalla ulos, niinku saada siihen asiakkaaseen rento fiilis itsensä avulla. (H4)

Toinen nuori kertoi kokeneensa, että sosiaaliohjaajan aika oli ollut rajallista, ja kaikkea tarvittavaa ei pystytty läpikäymään käyntien aikana.

Haastattelija: Onko jotain sellaista jota olisit toivonut (työntekijä)? Jotakin lisää, enemmän apua tai...?

(H3): Joo, enemmän apua, ja aikaakin. Enemmän aikaa... (...) joskus mulla on ollut kiire, joskus hänellä... Ja mulla on myös sitä vikaa (kiire), joskus ei sovi ajat yhteen.

Nuoren mukaan yksilösosiaaliohjauksen käynnillä nuorelle oli välittynyt kiireen ja paineen tuntua ohjaajasta. Nuori kertoi toivovansa, että sosiaaliohjaajille annettaisiin riittävästi aikaa käydä läpi asiakkaan kanssa asiakkaan ongelmia, jotta työskentelyn kiireys ei välittyisi asiakkaalle.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, millaisia kokemuksia 18–29-vuotiailla raumalaisilla nuorilla oli aikuissosiaalityön yksilösosiaalihjauksesta ja millaisen merkityksen he antoivat yksilösosiaalihjaukselle. Opinnäytetyöni tavoitteena oli tuottaa uutta tietoa nuorten kokemuksista.

Sosiaalihjausta voidaan kuvata yhteisöjen, perheiden ja yksilöiden neuvontana, ohjauksena ja kokonaisvaltaisena tukemisena. Sosiaalihjaukseen sisältyy myös palveluohjauksen näkökulma, kun sovitetaan yhteen asiakkaan eri palveluita. Sosiaalihjauksen päämääränä on hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen esimerkiksi yksilön toimintakykyä vahvistamalla. (L 30.12.2014/1301.) Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella yksilösosiaalihjauksen päätehtävänä oli laaja-alainen elämäntilanteen selvittely, nuoren voimavarojen löytäminen ja nuoren tukeminen. Raatikaisen ym. (2020, 89) mukaan sosiaalialan asiakastyössä on kyse ongelmien ennaltaehkäisystä, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisestä sekä yhdessä asiakkaan kanssa eri ratkaisujen etsimisestä hänen elämäntilanteeseensa. Yksilösosiaalihjauksessa annettiin tyypillisimmin apua taloudellisen tilanteen selvittelyyn ja tukemiseen, asuntoasioihin kuten asunnon hankintaan tai takuuvuokraan. Sosiaalihjaajien apu ei ylettynyt vain nuoriin itseensä, vaan apua ja tukea annettiin myös nuoren lähipiirille. Ennen koronaa sosiaalihjaajat tekivät myös kotikäyntejä.

Oksasen (2018, 30–44) mukaan motivoivan keskustelun avulla voidaan saada asiakkaassa muutosta taitavan dialogin ja vuorovaikutuksen avulla. Hänen mukaansa kohtaamistilanteissa asiakas tulee kohdata täysivaltaisena toimijana, ja työntekijän roolina on tukea ja palauttaa asiakkaan toimijuus. Oksanen korostaa, että esimerkiksi asiakkaan identiteetin pohtiminen yhdessä työntekijän kanssa voi toimia hyvänä motivoinnin lähtökohtana. Hänen mukaansa muutokseen motivoinnissa asiakkaan ja työntekijän kumppanuus on oleellinen toimintamalli hedelmälliselle yhteistyölle. Sosiaalihjauksessa asiakkaan motivointi muutokseen on iso osa työtä, sillä nuorten lähtökohdat työskentelyyn ovat usein todella erilaiset ja sosiaalitoimistoon tulokset voivat olla moninaisia. Asiakas on voinut olla useidenkin toimenpiteiden kohteina, mutta hänellä ei ole syystä tai toisesta ollut sisäistä motivaatiota tilanteensa parantamiseksi. Sosiaalihjaajan tulee kannustaa ja tukea nuorta, jotta tämä motivoituisi muutokseen, ja näin ollen hänen elämäntilanteessaan tulisi muutosta parempaan. Opinnäytetyön tuloksista ilmeni, että nuoret olivat kokeneet yksilösosiaalihjauksen merkityksellisenä, ja osa nuorista oli huomannut muutosta elämäntilanteessaan.

Hyvä asiakassuhde vaatii työntekijältä asiakkaan hyväksymistä juuri sellaisena kuin hän on. Muutostyössä asiakkaan tilanteen selvittely lähtee juuri siitä hetkestä, ja sen hetkisen asiakkaan hyväksyminen ongelmiseen ja pulmineen on välttämätöntä työskentelyn onnistumiseksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että työntekijän tulisi hyväksyä asiakkaan teot ilman kriittistä tarkastelua. Jotta asiakassuhteen muodostuminen onnistuisi, tulee asiakkaan ja työntekijän välille syntyä luottamus, tunne siitä, että työskentelyn tavoitteena on aito halu auttaa asiakasta ja edistää hänen asioitaan. (Särkelä 2011, 31–34.) Tuloksien perusteella nuorilla oli pääosin hyviä ja positiivisia kokemuksia yksilösosiaalihjauksesta. Nuoret kokivat tullessaan kuulluksi, ja he olivat tyytyväisiä saamaansa ohjaukseen, tukeen ja kannustukseen sosiaalihjaajilta. Nuorten kokemuksista ilmeni, että sosiaalihjaaja toimi kannustajana ja vierellä kulkijana.

Asiakastyön osaaminen koostuu kolmesta eri osa-alueesta, prosessiosaamisesta, substanssiosaamisesta sekä vuorovaikutusosaamisesta. Prosessiosaamisessa työntekijän tulee hallita moniammatillisia verkostoja, kyetä hahmottamaan ja kehittämään prosesseja sekä pystyä tukemaan asiakasta, esimerkiksi kuntoutuksessa. Vuorovaikutusosaamisessa asiakastyössä tulee työntekijän kyetä rakentamaan yhteistä tietämystä asiakkaan kanssa sekä pystyä oppimaan kommunikaatiotilanteista. Substanssiosaamisessa keskeistä on oma ammatillinen erikoisosaaminen. (Mönkkönen 21.5.2013, 8.) Nuorten mukaan työskentelyssä korostui tunne hyvästä vuorovaikutussuhteesta ja dialogisuudesta sosiaalihjaajan kanssa. Tulosten perusteella sosiaalihjaajat onnistuivat luomaan yhteistä asiantuntijuutta yhdessä asiakkaan kanssa, ja vuorovaikutustilanteet olivat onnistuneita. Nuoret kokivat sosiaalitoimiston paikaksi, jossa nuori pystyi kertomaan luotettavalle aikuiselle omista asioistaan. Tämä ilmentää luottamuksen syntyä asiakkaan ja työntekijän välillä. Yksilösosiaalihjaus oli ollut nuorille väline reflektoida, tarkastella ja miettiä omaa identiteettiään yhdessä sosiaalihjaajan kanssa.

Merkittävä tukimuoto oli sosiaalihjaajien antama psykososiaalinen tuki, joka koettiin todella tärkeäksi. Apua annettiin muun muassa masennukseen ja ahdistukseen, ja sosiaalihjaaja tuki ja auttoi nuoria myös päihdeongelmien selvittelyssä. Yksilösosiaalihjaus saattoi olla nuoren ensimmäinen paikka, jossa hän kertoi huolestaan esimerkiksi terveydentilansa suhteen, ja sosiaalihjaaja toimi nuoren ja tarvittavan palvelun, esimerkiksi terveystieteiden tai Kelan välillä linkkinä. Palveluohjaukseen liittyvissä kokemuksissa korostui tunne rinnalla kulkemisesta ja kokonaisvaltaisesta tukemisesta, saattaen palveluun vaihtamisesta.

Nuorten antamat merkitykset näkyivät kahdessa eri kategoriassa, yksilösosiaaliohjauksen antamat merkitykset elämänhallinnan kannalta sekä kokonaisvaltaisen huomioimisen kannalta. Nuoret olivat kiitollisia sosiaaliohjaajien sinnikkyydelle ja auttamishalulle, ja he kokivat, että ohjaus oli ollut merkityksellistä. Yksilösosiaaliohjaus koettiin keinoksi ja välineeksi mennä omassa elämässään eteenpäin. Elämänhallinnan pulmat kuten rahaongelmat, omien tunteiden tai käytöksen hallinta oli ohjauksen avulla parantuneet, ja nuoret olivat saaneet hallinnan tunnetta omaan elämäänsä. Yksilösosiaaliohjaus oli palauttanut nuorten uskoa ihmisiin ja omaan itseensä. Sosiaaliohjaajaa pidettiin mukavana ja huumoriinkin kykenevänä oman alansa rautaisena ammattilaisena, joka ottaa asiakkaansa huomioon yksilöinä. Nuoren itsensä lisäksi sosiaaliohjaajat huomioivat myös tämän lähipiiriä. Nuorten mukaan sosiaaliohjaaja toimi olkapäänä, johon tukeutua vaikeissa ja haastavissakin elämäntilanteissa.

Yksilösosiaaliohjauksen kehitysideoita tuli kolmenlaisia. Nuoret toivoivat, että työskentelyssä tulisi vähemmän kiireen tuntua mukaan. He toivoivat, että sosiaaliohjaajat eivät tekisi ennakkoletuksia asiakkaasta ulkonäön perusteella, ja lisäksi nuorilta nousi toive tasa-arvoisesta palveluiden saamisesta, eli ulkonäölliset seikat eivät vaikuttaisi nuoren saamaan palveluun tai sen laatuun. Kehitysideoita tuli mielestäni niukalti, ja olisin toivonut niitä lisää. Useimmat edellä mainitut vastaukset sain kysymykseen ”mitä olisit toivonut”, eli mielestäni tämä voisi kertoa siitä, että kysymyksen asettelut tai niiden järjestys eivät ole olleet riittävän hyvin pohdittuina ennen haastatteluiden tekoa. Haastatteluiden aikana huomasin vasta kolmannen haastateltavan jälkeen, että tämä osio jää heikommaksi kuin muut teemat. Asiaa pohdittuani olen tullut siihen tulokseen, että haastatteluiden aikana en ole ymmärtänyt riittävästi paneutua näihin syihin, joiden perusteella kehittämisideoita tuli niukasti. Lisäksi moni nuori totesi haastatteluissa, että heidän saamansa ohjaus oli ollut niin hyvää ja laadukasta, että heillä ei noussut ajatuksia kehittämistarpeista.

Tämän opinnäytetyön aiheen valinta ja rajaus oli itselleni melko selkeä, olin jo aikaisemmissa opinnoissani kiinnostunut muun muassa aikuissosiaalityöstä ja marginalisaation sekä osallisuuden teemoista, sekä nuorista asiakasryhmänä. Halusin tehdä näiden teemojen ääreltä opinnäytetyöni. Opinnäytetyön tekoprosessi on ollut mielenkiintoinen ja vaiherikaskin. Lähdin rakentamaan opinnäytetyötäni toiminta edellä, joten tässä työssä tulososio on kirjoitettu ennen teoriaa. Tämä oli mielestäni varsin toimiva metodi itselleni, vaikkakin teorian kirjoittamisesta ennen tulososiota olisi voinut hyötyä esimerkiksi haastattelurunkoa suunniteltaessa. Koin kuitenkin, että onnistuin näin toimimisessa oikein hyvin. Tarkoitukseni oli valmistua jo

joulukuussa 2020, mutta suunnitelmani venyi Covid-19-tilanteen ja oman henkilökohtaisen elämäntilanteeni vuoksi. Olen kiitollinen, että yhteistyökumppanini sekä ohjaajani ovat olleet erittäin ymmärtäväisiä, kiitos teille kaikista neuvoista sekä kannustuksesta matkan varrella. Haastattelutilanteet sujuivat hyvin ja teoreettinen viitekehysten oli mielestäni hyvin rakennettu.

Sosiaaliohjauksen määritelmää oli mielestäni varsin hankala löytää, vaikkakin se on niukkasanaisten täsmällisesti kirjattu muun muassa sosiaalihuoltolakiin. Käsitteenä sosiaaliohjaushan on laaja-alainen ja mielestäni yllättävän vaikeasti rajattavissa selkeästi. Sosiaaliohjaus sekä yksilösosiaaliohjaus on olennainen osa sosiaalitoimistoissa tehtävää sosiaalityön toimintakenttää. Onkin siis mielenkiintoista, että täysin sosiaaliohjaukseen liittyvää kirjallisuutta on olemassa vain Jari Helmisen toimittama sosiaaliohjauksen kirja. Mielestäni onkin kiehtovaa pohtia, onko sosiaaliohjauksen tematiikkaan syventyminen ja sen määrittely haasteellista sosiaalialan ammattilaisille. Tämän tutkimuksen myötä koen, että sosiaaliohjaus ei ole "vain" menetelmäosaamista, se vaatii työntekijältä erittäin taitavaa vuorovaikutusosaamista ja luovuuttakin. Mielestäni sosiaaliohjauksessa voitaisiin entistä enemmän korostaa vuorovaikutusosaamisen merkitystä, sillä se on koko ohjauksen lähtökohta luottamuksen synnyn rinnalla. Tässä opinnäytetyössä ilmenee mielestäni selkeästi se, millaisiin tavoitteisiin ja onnistumisen kokemuksiin päästään, kun asiakkaan ja työntekijän välille syntyy taitavan vuorovaikutuksen ansiosta luja luottamus.

Opinnäytetyöni aiheita olisi mielenkiintoista jatkotutkia esimerkiksi siten, että selvitetäisiin sitä, miten nuorten eri taustatekijät, kuten esimerkiksi sosioekonominen tausta, vaikuttavat kokemukseen yksilösosiaaliohjauksesta. Millaisia merkityksiä nuoret antavat ja millainen merkitys nuoren taustalla on kokemukseen.

Prosessin avulla olen kasvanut ammatillisesti paljon ja oppinut uutta sosiaalialan kentällä työskentelystä. Olen kehittynyt laajojen aihekokonaisuuksien hallinnassa sekä tieteellisen tekstin tuottamisessa. Työni innosti minua lukemaan myös alan englanninkielisiä julkaisuja. Opinnäytetyöni avulla toivon lisääväni paikallista tietämystä yksilösosiaaliohjauksen merkittävyydestä ja vaikuttavuudesta nuorten asiakkaiden elämäntilanteisiin. Mielestäni on työn tekemisen kannalta todella merkittävää huomata, että nuoret kokivat tullessa kuulluksi ja kohdatuksi. Tämä mielestäni indikoi siitä, että Raumalla tehdään aidosti vaikuttavaa sosiaalityötä, jolla ehkäistään nuorten syrjäytymistä ja osattomuutta yhteiskunnasta.

LÄHTEET

- Aikuissosiaalityö. 8.4.2019. [Verkkoesite]. Pro Sos-hanke. [Viitattu 14.3.2021]. Saatavana: <https://www.prosos.fi/wp-content/uploads/2019/06/Aikuissosiaalityöesite.pdf>
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.
- Education at a glance. 2019. [Verkkojulkaisu]. OECD. [Viitattu 20.3.2021]. Saatavana: https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2019_f8d7880d-en
- Elinolotilasto. Köyhyys- tai syrjäytymisriski iän ja sukupuolen mukaan, 2008–2019. 2019. [Verkkosivu]. Tilastokeskus. [Viitattu 14.3.2021]. Saatavana: https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_eli_eot_koyh/statfin_eot_pxt_131u.px/
- Featherstone, B., Robb, M., Ruxton, S. & Ward, M. 2017. 'They are just good people...generally good people': perspectives of young men on relationships with social care workers in the UK. *Children & Society* 31 (5), 331–341.
- Hagfors, R. & Kajanoja, J. 2011. Hyvän kehän teoria. Teoksessa: J. Saari. (toim.) Hyvinvointi. Helsinki: Gaudeamus, 169–239.
- Helminen, J. 2016. Sosiaaliohjauksen lähtökohtia ja käytäntöjä. Teoksessa: J. Helminen (toim.) Sosiaaliohjaus – lähtökohtia ja käytäntöjä. Helsinki: Edita, 14–28.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. 2012. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
- Hyväri, S. 2017. Asiakaslähtöisyyden periaatteet ja toteutuminen sosiaali- ja terveystaloudissa. Teoksessa: J. Helminen (toim.) Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Edita, 32–47.
- Hänninen, K. & Poikela, R. 2016. Toimintalähtöinen, dialoginen ja kohtaava vuorovaikutus. Teoksessa: M. Törrönen, K. Hänninen, P. Jouttimäki, T. Lehto-Lunden, P. Salovaara & M. Veistilä (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus, 148–164.
- Hänninen, K. 2007. Palveluohjaus: Asiakaslähtöistä täsmäpalvelua vauvasta vaariin. Helsinki: Stakes. Stakesin raportteja 20/2007.
- Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. 2019. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

- Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Työpaperi 33/2017. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Juhila, K. 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina: Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. 3. painos. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, K. 2008. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön areenat. Teoksessa: A. Jokinen & K. Juhila (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino, 14–47.
- Juhila, K. 2018. Aika, paikka & sosiaalityö. Tampere: Vastapaino.
- Kallinen, T. & Kinnunen, T. Etnografia. Teoksessa: J. Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. [Verkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [Viitattu 23.3.2021] Saatavana: <https://www.fsd.tuni.fi/palvelut/menetelmaopetus>
- Kananoja, A. 2017. Sosiaalityö ammattina. Teoksessa: A. Kananoja, M. Lähteinen & P. Marjamäki (toim.) Sosiaalityön käsikirja. 4. uud. laitos. Helsinki: Tietosanoma, 27–32.
- Kangas, S. 2011. Aikuissosiaalityön asiakkaat tänään. Teoksessa: P. Jouttimäki, S. Kangas & E. Saurama (toim.) Uudistuva ja voimaannuttava aikuissosiaalityö: visio vahvasta aikuissosiaalityöstä -hankkeen loppuraportti. Työpapereita 2011:1, 15–51.
- Karjalainen, P. 2017. Aikuissosiaalityö. Teoksessa: A. Kananoja, M. Lähteinen & P. Marjamäki (toim.) Sosiaalityön käsikirja. 4. uud. laitos. Helsinki: Tietosanoma, 247–259.
- Karppinen, M. & Sarajarvi, J. 2016. Nuorten miesten osallisuuden, kohtaamisen ja oman toiminnan merkityksen kokemuksia aikuissosiaalityön asiakkaina. [Verkojulkaisu]. Diakonia ammattikorkeakoulu. Diakoninen sosiaali- ja terveystieteiden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 21.3.2021]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/120191/Karppinen_Marjo_Sarajarvi_Jaana.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- KvaliMOTV. Validiteetti. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 23.3.2021]. Saatavana: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_1.html
- L 22.9.2000/812. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista.
- L 30.12.2014/1301. Sosiaalihuoltolaki.
- Laine, T. 2018. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa: R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 29–50.

- Laitinen, M. & Kempainen, T. 2010. Asiakkaan arvokas kohtaaminen. Teoksessa: M. Laitinen & A. Pohjola (toim.) Asiakkuus sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus, 138–180.
- Laitinen, M. & Niskala, A. 2013. Sosiaalityön suhde asiakkuuteen. Teoksessa: M. Laitinen & A. Niskala (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä, 9–18.
- Laitinen, M. & Pohjola, A. 2010. Asiakkuus – sosiaalityön ydinteema. Teoksessa: M. Laitinen & A. Pohjola (toim.) Asiakkuus sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus, 7–18.
- Lee, J-O., Jones, T., Yoon, Y., Hackman, D., Yoo, J. & Kosterman, R. 2018. Young Adult Unemployment and Later Depression and Anxiety: Does Childhood Neighborhood Matter? *Journal of Youth and Adolescence* 48 (1), 30–42
- Leemann, L & Hämäläinen, R-M. 2016. Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalan kynnyksen palvelut: Pohdintaa käsitteiden sisällöstä. *Yhteiskuntapolitiikka* 81 (5), 586–594.
- Leemann, L., Kuusio, H. & Hämäläinen, R-M. 2015. Sosiaalinen osallisuus. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. [Viitattu 22.3.2021]. Saatavana: https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Sosiaalinen_Osallisuus.pdf/4bc56a65-8eb2-41c3-87b8-0cd963a2c600
- Lilja, E., Kellosoari, K. & Fazli, M. 2015. Aikuissosiaalityön asiakkaiden kokemuksia Vaasan sosiaalitoimen palveluista. [Verkojulkaisu]. Vaasa: Vaasan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 20.1.2020]. Saatavana: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/94804/Aiksostyo%20OPPARI%20UUSIN%2029.5.2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Maunu, A. & Kiilakoski, T. 2018. Ohjausta osallisuuteen? Sosiaalinen ja poliittinen osallisuus ammattiin opiskelevien nuorten arjessa. *Aikuiskasvatus* 38 (2), 112–129.
- Meriluoto, T. & Marila-Penttinen, L. 2015. Mikä osallisuus, mikä kokemusasiantuntijuus? Teoksessa: T. Meriluoto, L. Marila-Penttinen & E. Lehtinen (toim.) Osallisuuden ja kokemusasiantuntijuuden käsikirja, 6–37.
- Mönkkönen, K. 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus.
- Mönkkönen, K. 21.5.2013. Mistä rakentuu osaaminen asiakastyössä? [Verkkosivu]. [Viitattu 24.3.2021]. Saatavana: http://www.aikuissosiaalityo.fi/files/2883/Dialogisuus-hyva_sana_mutta_vaativa_laji_Kaarina_Monkkonen_2013.pdf
- Näkki, P. 2016. Sosiaaliohjaus aikuissosiaalityössä. Teoksessa: J. Helminen (toim.) Sosiaaliohjaus – lähtökohtia ja käytäntöjä. Helsinki: Edita, 100–114.
- Oksanen, J. 2018. Motivointi työvälineenä. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Palveluohjaus. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Suomen palveluohjausyhdistys SPO ry. [Viitattu 20.3.2021]. Saatavana: <https://www.palveluohjaus.fi/mita-palveluohjaus-on/>
- Peavy, R. 2006. Sosiodynaamisen ohjauksen opas. Helsinki: Psykologien kustannus.
- Perttula, R. 2021. Nuorten aikuisten parissa tehtävä sosiaalityö. Teoksessa: A-L. Matthies, A-R. Svenlin & K. Turtiainen (toim.) Aikuissosiaalityö. Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Gaudeamus, 86–100.
- Raatikainen, E., Rahikka, A, Saarnio, T. & Vepsä, P. 2020. Ammattina sosionomi. Helsinki: Sanoma Pro.
- Raivio, H. & Karjalainen, J. 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Teoksessa: T. Era (toim.) Osallisuus – oikeutta vai pakkoa? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 153. 12–34.
- Rauman kaupunki. Ei päiväystä. Aikuissosiaalityö. [Verkkosivu]. [Viitattu 21.3.2021]. Saatavana: <https://www.rauma.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/aikuis-ja-perhetyo/aikuissosiaalityo/>
- Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen: Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Raunio, K. 2009. Olennainen sosiaalityössä. 2. uud. painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Saari, J., Eskelinen, N. & Björklund, L. 2020. Raskas perintö: Ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Saikkonen, P., Blomgren, S., Karjalainen, P. & Kivipelto, M. 2015. Poistaako sosiaalityö huono-osaisuutta? Helsinki: Pole-Kuntatieto. Kunnallissalan kehittämissäätöön tutkimusjulkaisu 89.
- Sipilä, J. 1989. Sosiaalityön jäljillä. Helsinki: Tammi.
- Sjevlgren, J., Kukkanieniemi, P., Vuorenmaa, J. & Bashmakov, J. 2020. Työkirja tukiasumisen työntekijöille. Itsenäiset – hyvä elämä omassa kodissa -hanke. Kehitysvammaisten palvelusäätiö, 1–21.
- Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. 2017. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:5.
- Sosnet. 20.5.2014. Sosiaalityön kansainvälisen määritelmän suomennos. [Verkkosivu]. [Viitattu 21.3.2021]. Saatavana: <https://www.sosnet.fi/Suomeksi/Koulutus/Peruskoulutus/Sosiaalityon-maarittely/Kv-maaritelma#>

- Suominen, S. & Tuominen, M. 2007. Palveluohjaus: portti itsenäiseen elämään. Helsinki: Profami.
- Suominen, S. 2019. Palveluohjaaja pitää langat käsissään. [Verkkolehtiartikkeli]. Lääkärilehti 74 (23), 1515–1521. [Viitattu 20.3.2021]. Saatavana: https://bin.yhdistysavain.fi/1594782/Zp3NiEQK8QtQI7DRCVzw0TRbyT/Palveluohjaus_Lääkärilehti_2019.pdf
- Svenlin, A-R., Matthies, A-L. & Turtiainen, K. 2021. Johdanto: Aikuissosiaalityö ja KAIMER-teoria sen tietopohjan jäsentäjinä. Teoksessa: A-L. Matthies, A-R. Svenlin & K. Turtiainen (toim.) Aikuissosiaalityö. Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Helsinki: Gaudeamus, 6–23.
- Särkelä, A. 2011. Välittäminen ammattina. 2. painos. Tampere: Vastapaino.
- Toiviainen, S. 2019. Suhteisia elämänpolkuja – yksilöiden elämähallintaa? Koulutuksen ja työn marginaalissa olevien nuorten toimijuus ja ohjaus. Helsinki: Unigrafia. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 217.
- Vernerinet.net. Kansalaisuuden idea. 21.9.2020. [Verkkosivu]. [Viitattu 22.3.2021]. Saatavana: <https://verneri.net/yleis/kansalaisuuden-idea>

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Haastattelurunko

Liite 1. Saatekirje

Hei sinä aikuissosiaalityön yksilösosiaalihjattava!

Olen kolmannen vuoden sosionomiopiskelija Seinäjoen ammattikorkeakoulusta, ja teen opintoihini liittyvää opinnäytetyötä Rauman aikuissosiaalityön nuorten yksilöohjattavien asiakkaiden kokemuksista.

Tutkimus toteutetaan teemahaastatteluna, jossa keskustelemme siitä, miten juuri sinä olet kokenut yksilösosiaalihjauksen, ja miten yksilösosiaalihjaus on vaikuttanut sinun elämääsi. Haastattelu kestää noin tunnin. Tutkimukseen voit osallistua, jos olet 18-29-vuotias raumalainen nuori.

Tutkimukseen osallistuminen on sinulle täysin vapaaehtoista, ja osallistumisen voit perua milloin vain. Haastattelut tehdään nimettöminä, ja ehdottoman luottamuksellisina.

Vastauksilla voidaan jatkossa kehittää yksilösosiaalihjausta, ja lisäksi tutkimuksella saadaan arvokasta tietoa asiakkaiden, eli juuri sinun, kokemuksistasi.

Haastattelut on tarkoitus toteuttaa 17.8.- 18.9.2020 välisellä ajalla. Koronatilanteesta riippuen haastattelut voidaan toteuttaa myös puhelinhaastatteluina, jos mahdolliset rajoitustoimenpiteet eivät salli henkilökohtaista tapaamista.

Jos kiinnostuit tulemaan haastateltavaksi, niin ota yhteyttä omaan sosiaalihjaajaasi, tai suoraan minuun, kaisa.saarinen@seamk.fi.

Ystävällisin terveisin,

Kaisa Saarinen

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Liite 2. Haastattelurunko

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Teema 1: Taustatiedot

- Ikä
- Koulutustaso
- Yleinen elämäntilanne (opiskelija/työtön/työssä ym.)
- Aikaisemmat tukitoimenpiteet (esimerkiksi lastensuojelun asiakkuus)

Teema 2: Polku yksilösosiaaliohjaukseen

- Millä tavoin olet ohjautunut yksilöohjaukseen? Kenen ohjaamana?
- Taustasyyt yksilöohjaukseen?
- Kuinka kauan olet ollut yksilöohjauksessa?

Teema 3: Minkälaisena yksilöohjaus on näyttäytynyt

- Mitä odotuksia/ajatuksia oli ennen yksilöohjauksen alkamista?
- Mitä/millaista tietoa sait etukäteen yksilösosiaaliohjauksesta?
- Millaisia tavoitteita tehtiin yksilösosiaaliohjauksen ajaksi?
- Miten tavoitteenasetteluun sai itse vaikuttaa?

- Millaisia toimenpiteitä/asioita yksilösosiaaliohjauksen aikana on tehty yhdessä sosiaaliohjaajan kanssa?
- Millaisen merkityksen annat yksilöohjaukselle?
- Mitä konkreettista on yksilösosiaaliohjauksen aikana tehty?
- Mitä muutosta elämäntilanteessa on yksilöohjauksen aikana tapahtunut?
- Millaisena ylipäätään koet yksilöohjauksen? Millainen kokemus?

Teema 4: Yksilösosiaaliohjauksen kehittämistarpeet

- Miten mielestäsi yksilösosiaaliohjausta voitaisiin kehittää?
- Mitä olisit toivonut yksilösosiaaliohjaukselta?
- Mikä on ollut hyvää ohjauksessa, mikä ei? Eli mikä on toiminut ja mikä ei?
- Vapaa sana, haluatko tuoda esiin jotain sellaista, mikä ei vielä ole tullut esiin?